JAGNJE BOŽJE

DVANAJST GOVOROV O DARITVI SVETE MAŠE

V STOLNI CERKVI SV. NIKOLAJA V LJUBLJANI
GOVORIL

Dr. MIHAEL OPEKA

STOLNI KANONIK IN UČITELJ HOMILETIKE NA VSEUČILIŠČU V LJUBLJANI

1.—3. TISOČ

V LJUBLJANI 1929

ZALOŽILA PRODAJALNA K. T. D. H. NIČMAN

NATISNILA JUGOSLOVANSKA TISKARNA

JAGNJE BOŽJE

DVANAJST GOVOROV O DARITVI SVETE MAŠE

V STOLNI CERKVI SV. NIKOLAJA V LJUBLJANI
GOVORIL

Dr. MIHAEL OPEKA

STOLNI KANONIK IN UČITELJ HOMILETIKE NA VSEUČILIŠČU V LJUBLJANI

1.—3. TISOČ

V LJUBLJANI 1929

ZALOŽILA PRODAJALNA K. T. D. H. NIČMAN

NATISNILA JUGOSLOVANSKA TISKARNA

Imprimatur.

Škofijski ordinariat v Ljubljani, dne 28. junija 1929, št. 2299.

† **Anton Bonaventura** m. p.,
škof.

Kazalo.

Uvod 5
I. Daritev in daritve 7
II. Daritev sv. maše 15
III. Pričevanje starodavnosti 24
IV. Najvišje češčenje, sprava, zahvala, prošnja . . . 31
V. Sv. maše milostni blagoslov 40
VI. Kraj, čas in mašna obleka 48
VII. Sv. maša od začetka od glorije 57
VIII. Od glorije do darovanja 66
IX. Od darovanja do prefácije 75
X. Kánon sv. maše 82
XI. Od sv. obhajila do konca 90
XII. Liturgije in jezik 98
Opombe 106

— — — — — — — — — — — —

In sem videl; in glej! v sredi sedeža in četverih živali in v sredi starejšin je stalo Jagnje, kakor umorjeno ... In je prišlo in vzelo knjigo iz desnice njega, ki je sedel na sedežu. In ko je odprl knjigo, so padle četvere živali in štiriindvajseteri starejšine pred Jagnjetom, in vsi so imeli citre in zlate kupe, polne kadila, kar so molitve svetnikov. In so peli novo pesem, rekoč: Vreden si, Gospod, vzeti knjigo in nje pečate odpreti; zakaj umorjen si bil in si nas Bogu odrešil s svojo krvjo iz slehernega rodu in jezika in ljudstva in naroda in si nas storil našemu Bogu kraljestvo in duhovne ... In sem videl in slišal glas veliko angelov okrog sedeža in živali in starejšin, in njih število je bilo tisočkrat tisoč, in so rekli z velikim glasom: Vredno je Jagnje, katero je bilo umorjeno, prejeti oblast in bogastvo in modrost in moč in čast in slavo in hvalo. (Skr. raz. 5, 6—12.)

Gospod Jezus, daritveno Jagnje božje, ki odjemlješ grehe sveta, usmili se nas! — daj nam svoj mir!

V Ljubljani, o sv. Rešnjem Telesu 1929.

Dr. Mihael Opeka.

I.

Predragi v Gospodu! Zadnje dni* sem bil visoko gori v nemških deželah praznovat s svojimi nekdanjimi rimskimi tovariši tridesetletnico mašniškega posvečenja. Dnevi takih slovesnosti so po eni strani gotovo dnevi iskrenega veselja in sladke tolažbe. O njih veljajo besede psalmistove: Glej! kako dobro in kako prijetno je, ako bratje skupaj prebivajo. (Ps. 132, 1.) So pa tudi dnevi marsikake tihe in jedke bolesti. Človek — trideset let mašnik — pogleda nazaj na svoje svečeniško življenje: Koliko pogreškov, nepopolnosti, slabosti, zamud, opuščenja dobrih del! ... Vpričo tebe bom premišljeval vsa svoja leta v bridkosti svoje duše, je dejal Izaija. (Iz. 38, 15.) Resnično, kako bomo dajali odgovor od svojega mnogoletnega mašništva, odgovor za večnost? ... Meni, moji častiti poslušavci, — da povem odkrito — je poleg drugega zlasti očitajoče stopala ob tej priliki pred oči tudi ta-le misel: Trideset let si mašnik, trideset let pristopaš dan na dan k oltarju božjemu darovat Bogu nekrvavo daritev sv. maše, toda glej! še nikoli nisi — pridigar

* Koncem septembra 1927.

— vredno in dostojno, obširno in izčrpno predstavil vernemu ljudstvu te najsvetejše daritve, ki je najvišje in najdragocenejše, kar ima naša sv. vera, ki je v življenju Cerkve to, kar je v naravi solnce na nebu, okrog katerega se sučejo vsi planeti, od katerega prejemajo svojo luč in toploto ... Tako silen, tako težak se mi je zazdel ta očitek, da sem nujno sklenil: Zdaj, zdaj takoj začnem govoriti svojim častitim poslušavcem o sv. maši. Seveda bo potreba — da svojo nalogo karmoč vsestransko in popolno izvršim — zopet več zaporednih govorov. Upam pa, da vas ti govori ne bodo utrudili, marveč jih boste nedeljo za nedeljo z večjim veseljem in večjo dušno koristjo poslušali. Obravnaval bom v njih bistvo sv. maše, njen izvor in zgodovino, njen namen in njene sadove za nas, potem pa tudi vse, kar bolj po zunanje k sv. maši spada: kraj in čas za sv. mašo, sveta oblačila in druge potrebščine pri sv. maši; razložil bom svete mašne obrede, izpregovoril besedo o jeziku pri sv. maši, in kar bo še sicer potreba. — Bistvo sv. maše je v tem, da je vedna daritev Nove Zaveze. Tu moram povedati najprej nekaj o daritvi sploh in o daritvah v času pred Kristusom. —

*

Predragi! Beseda **daritev** ali **dar** se v Sv. Pismu rabi v različnem pomenu. Bolj nasplošno znači vse, kar človek Bogu daruje, bodisi vidna ali nevidna stvar. V tem pomenu pravi psalmist: Dar

Bogu je prežaljen duh. (Ps. 50, 19.) Prav tako ima apostol za daritev ustno molitev in telesna dela usmiljenja. Darujmo, pravi, vselej Bogu hvalni dar, to je, sad ust, katera časte njegovo ime (Hebr. 13, 15), ter: Dobrotljivosti pa in podeljenja (t. j. vbogaimedajanja) nikar ne pozabite, ker taki darovi Bogu dopadejo. (Ib., 16.) Še na drugem mestu prišteva isti apostol k daritvi tudi telesno zatajevanje. Prosim vas tedaj, bratje, piše Rimljanom, da dajte svoja telesa Bogu v živ, svet in dopadljiv dar. (Rim. 12, 1.) Vse to je daritev v širšem pomenu besede. — V ožjem pomenu, in kakor bomo mi o daritvi govorili, pa je daritev viden dar, ki ga Bogu darujemo tako, da ta dar uničimo ali izpremenimo ter s tem priznavamo Boga za svojega najvišjega Gospoda.[1] Torej predvsem: viden dar, kakor n. pr. kruh, vino, poljski sadovi, živali itd. Potem: Bogu, namreč, naravnost in neposredno Bogu darovan dar, in v tem se daritev razlikuje n. pr. od miloščine, ki je sicer tudi Bogu darovan dar, če jo podelimo v božjem imenu, vendar je ne damo naravnost Bogu, marveč potrebnemu bližnjemu. Slednjič: viden dar, naravnost Bogu darovan tako, da ga uničimo ali izpremenimo. To je bistveno važno. Tako uničenje ali izpremenjenje, n. pr. zakol živali, razlomljenje kruha, izlitje vina, sežganje poljskih pridelkov, izraža namreč, da je Bog tisti najvišji Gospodar vsega, ki je iz niča naredil vse stvari, in ki so vse stvari nič pred njegovim veličanstvom. Zato človek s takim uničenjem ali izpremenjenjem Bogu daro-

vanega vidnega daru priznava Boga za najvišjega Gospoda vseh stvari pa tudi svojega lastnega življenja; saj s tem, da z uničenjem ali izpremenjenjem daruje Bogu kruh, vino, živali in drugo, kar ga ohranjuje pri življenju, izpoveduje, da je dolžan, če bi Bog zahteval, darovati Bogu tudi lastno življenje. — Tako je vsaka daritev sama po sebi izraz najvišjega božjega češčenja, in jasno je, da sme človek daritve prinašati samo Bogu. Ž njimi pa človek Bogu, ki je najvišje in najpopolnejše bitje, sam od sebe od vekomaj, najlepše izkazuje dolžno čast in hvalo; ž njimi se Bogu, ki je začetnik vseh stvari in od katerega vse dobro prihaja, najdostojneje zahvaljuje; ž njimi najuspešneje novih dobrot prosi; ž njimi po prvem grehu padli človek najbolje pripoznava, da je pred Bogom najvišjim zaslužil smrt in da je potreben odpuščanja in sprave.[2]

V vseh teh namenih so ljudje od nekdaj in povsod darovali božanstvu. Že učeni poganski pisatelj Plutarh pravi: Ako bi prehodil svet, bi našel mesta brez obzidja, brez kralja, brez pisem; toda mesta brez svetišč, brez bogov, kjer bi se ne molilo, kjer bi se daritve ne opravljale . . ., ne bi nihče našel. — Koj ob zibeli človeškega rodu nam poroča Sv. Pismo o dveh sinovih prvih staršev, da sta darovala Bogu. Prigodilo se je pa čez veliko dni, tako beremo, da je Kajn prinesel Bogu darov od sadu zemlje; tudi Abel je daroval prvencev svoje črede in njih masti. (1 Moz. 4, 3—4.) Noe je Bogu daroval v zahvalo za rešitev iz vesoljnega potopa. Noe je

postavil oltar Gospodu, pripoveduje prva knjiga Mozesova, in je vzel od vseh čistih živali in ptic in je daroval žgane darove na oltarju. (1 Moz. 8, 20.) V zgodovini očaka Abrahama beremo o dvojni daritvi. Ko se je očak povrnil iz boja, v katerem je otel svojega sorodnika Lota iz rok sovražnih kraljev, mu je prišel naproti Melkizedek, kralj Salema, in je daroval kruh in vino, zakaj bil je duhovnik Boga najvišjega, pravi Sv. Pismo. (1 Moz. 14, 18.) Druga daritev pa je še bolj znana in znamenita. Abraham in njegova žena Sara sta po božji obljubi že v svoji starosti dobila sina, ki mu je bilo ime Izak. Nanj je stavil očak vse svoje upanje; po njem naj bi se namnožil njegov zarod, iz katerega bi svetu izšel Odrešenik. Bog pa je zaukazal Abrahamu: Vzemi svojega edinega sina Izaka, katerega ljubiš, in pojdi v deželo prikazni in tam mi ga daruj v žgavni dar na gori, katero ti bom pokazal. (1 Moz. 22, 2.) In vsi vemo, kako je Abraham ponoči vstal, obložil svojega osla, vzel seboj dva hlapca in svojega sina Izaka, naklal drv za žgavni dar ter odšel na kraj, kamor mu je Bog ukazal, da izvrši božje povelje. Ko pa mu je Bog razodel, da je hotel le preizkusiti njegovo pokorščino, je Abraham namesto sina Izaka, kateremu je velel Bog prizanesti, daroval Bogu v žgavno daritev rogatega ovna. — Izraelcem je Bog pozneje sam določil daritve in jim tudi razložil, kdo, kje in kako naj jih opravlja. Pred Mozesom ni bilo posebnega duhovništva, marveč poglavar družine je bil obenem tudi duhovnik, in je

torej on daroval. V postavi, ki jo je Bog dal Mozesu, pa je bilo zapovedano, naj darujejo samo duhovniki iz Levijevega rodu, kateremu je Bog izročil duhovniško službo. To je Bog odredil zato, da bi se daritve opravljale redno in dostojno, kakor se Bogu spodobi. — Daritve pri Izraelcih v Starem Zakonu so bile krvave ali pa nekrvave. Krvave daritve so bile take, pri katerih so darivne živali zaklali in potem ali popolnoma sežgali, da ni nič ostalo, ali pa so sežgali le nekatere dele, druge pa použili. V nekrvavih daritvah so darovali žito, moko, kruh, sol, kadilo, olje, vino. Nekrvave daritve so bile le nameček krvavim daritvam. — Bile so pa daritve častivne ali hvalne, zahvalne, prosivne in spravne. Častivne ali hvalne daritve so bile tiste, pri katerih so darovavci spoznavali, da so Bogu popolnoma podložni, da je Bog njihov neomejeni vrhovni Gospodar, ki ga morajo kot takega častiti in hvaliti. V znamenje, da priznavajo Boga za najvišjega Gospoda, so celo darivno žival, razen kože, sežgali, kri pa razlili ob vznožju oltarja naokrog. — Zahvalne daritve so Izraelci opravljali, da so se Bogu zahvaljevali za prejete dobrote. Pri zahvalnih daritvah so sežigali na oltarju navadno samo mast, kot najboljši del živali, drugo pa so použivali, nekaj duhovniki, nekaj pa oni, v katerih imenu se je daroválo. — Prosivne daritve so bile one, v katerih so prosili Boga novih dobrot. Opravljale so se primeroma tako kakor zahvalne daritve. — Spravne daritve so se Bogu darovale, da bi darovancem

Bog odpustil grehe in zaslužene kazni in bi bili tako z Bogom spravljeni. Pri teh daritvah je vselej položil darovavec roke na glavo žrtve, da bi takorekoč nanjo prenesel svojo krivdo. S tem je hotel reči, da je sam zaslužil smrt, da pa naj bo namesto njega usmrčena žival in tako uničeno in izbrisano njegovo zadolženje. Pri spravnih daritvah so le nekoliko darovane živali sežgali, drugo pa použili; le tisti, za katerega se je daritev opravila, ni smel použiti ničesar. — Nekrvave daritve so bile manj popolne od krvavih, vendar so imele lep pomen. Naznanjale so, da je vse božja last, da so pridelki, ki so jih darovali, od Boga. Zlasti pa so opominjale Izraelce, da morajo biti čistega srca in neomadeževani pred božjim obličjem, kakor njihovi nekrvavi darovi.[3]

Pa tudi pri poganih ni manjkalo daritev. Sicer so bili pogani, kakor v drugih verskih rečeh, tudi v daritvah zašli daleč vstran od resnice. Darovali niso pravemu Bogu, marveč svojim lažnivim malikom, bogovom in boginjam. Darovali niso le živali in sadov zemlje, marveč velikokrat tudi ljudi, zlasti še nedolžne otročiče. Svoje daritvene slovesnosti so večkrat obhajali z gnusnimi pregrehami in orgijami. Takih daritev seveda pravi Bog ni mogel biti vesel. Toda tudi skozi zmote poganstva jasno proseva živa zavest človeškega srca, da je božanstvu treba prinašati vidnih darov zato, da človek spoznava svojo popolno odvisnost od božanstva in to božanstvo po dolžnosti časti. Redki posamezniki,

ki so ohranili vero v pravega Boga, pa so tudi med pogani darovali Bogu prijetne in vredne darítve. Tako n. pr. Job, o katerem poroča Sv. Pismo, da je svoje otroke posvečeval s tem, da je ob svitu vstajal in žgavne darove zanje opravljal. (Job 1, 5.)[4]

*

Predragi v Gospodu! Dopovedal sem vam, kaj je daritev, kakšen je njen pomen, in kako je bilo z daritvami pred Kristusom. Naša naravna pamet zahteva, pravi sv. Tomaž Akvinski, da, kakor prinašamo darov zemeljskim vladarjem in s tem priznavamo njihovo nadoblast, tako poklanjamo tudi Bogu, najvišjemu Gospodu vseh stvari, gotove vidne darove v znamenje dolžne podložnosti in čaščenja.[5] Zato so poznali darítve ljudje vseh časov; zato jih je izvoljenemu ljudstvu v Starem Zakonu Bog sam zapovedal. Prav zato pa tudi Jezus Kristus, začetnik Nove Zaveze, ki je prišel, da nas popolno pouči, kako moramo Boga častiti, ni mogel pustiti nas brez darítve. Vemo in premišljevali bomo natančneje, kakšno daritev nam je pripravil: daritev, ki presega vse darítve vseh časov; daritev, ki so bile darítve Starega Zakona le nje senca in predpodoba; daritev neskončne vrednosti in neizmernega blagoslova. O, sklenimo že danes, da bomo vsekdar prav cenili to daritev Novega Zakona — sv. mašo —, ki je, kakor pravi sv. Frančišek Saleški, solnce vseh duhovnih opravil, središče krščanske vere, duša pobožnosti, neizrekljiva skrivnost, ki obsega brezno božje ljubezni.[6] Amen.

II.

Predragi v Gospodu! Če ljudje nikoli niso bili brez darítev, ker je naravna verska potreba, da človek z daritvijo časti božanstvo, se mu zahvaljuje, ga prosi dobrot, mu za grehe zadostuje; če je Bog sam v Starem Zakonu izvoljenemu izraelskemu ljudstvu darítve zaukazal: potem je gotovo — smo dejali zadnjič —, da tudi Kristus, začetnik Novega Zakona, ni mogel pustiti nas brez darítve. In resnično nam je naš Gospod Jezus pripravil najpopolnejšo, najvišjo daritev — samega sebe. Da, v Novem Zakonu je daritev sam Sin božji, naš Odrešenik. Jezus Kristus je to daritev krvavo daroval nebeškemu Očetu na Kalvariji, na lesu svetega križa. Dal je sebe v viden dar Bogu, uničil se je, ko je radovoljno umrl — zakaj darovan je bil, ker je sam hotel (Iz. 53, 7) — in je s svojo smrtjo na neizrekljiv način pripoznal neomejeno božje gospodstvo. Daritev Kristusova na križu je bila predvsem spravna daritev; ž njo je Kristus popolnoma zadostil nebeškemu Očetu za vse nas grešnike in za vse grehe sveta. Dal je samega sebe za nas, da bi nas odrešil vse krivice. (Tit. 2, 14.) Toda kdo bo dejal, da ni bila ta daritev tudi nad

vse častivna, nad vse zahvalna in prosivna, ko vendar ni mogoče večje pripoznanje božjega veličanstva, nego če sam Sin božji položi Bogu na oltar svoje življenje, in ko vendar ni mogoča vrednejša zahvala in prošnja, nego če sam umirajoči Sin božji na križu razprostre svoje roke v zahvalo in prošnjo? To daritev torej je Kristus — sam darovavec in dar — enkrat krvavo opravil na križu. Z lastno krvjo je enkrat šel v svetišče, pravi apostol. (Hebr. 9, 12.) Hotel pa je, da bi se taista daritev opravljala na nekrvav način vse čase do konca sveta. Zato je, še preden je šel v smrt na križu, pri zadnji večerji postavil daritev sv. maše, ki se razlikuje od daritve na križu samo po načinu darovanja. O tem me, prosim, danes poslušajte! —

*

Častiti poslušavci! Pri zadnji večerji, neposredno pred svojim trpljenjem, je izpremenil — vsi vemo — Jezus Kristus kruh in vino v svoje najsvetejše telo in svojo najsvetejšo kri. S tem je postavil zakrament sv. Rešnjega Telesa, presveto Evharistijo — kakor smo ob drugi priliki premišljevali.* Postavil je pa tudi daritev, s katero naj bi se daritev križa neprestano obnavljala. Sedeč sredi med svojimi učenci, je Gospod, potem ko je ž njimi jedel

* Glej: Studenci žive vode. Štiriindvajset govorov o svetih zakramentih. V Ljubljani 1928. K. T. D. H. Ničman. Sveto Rešnje Telo.

velikonočno jagnje Stare Zaveze, mislil te-le božje misli: Poganstvo je imelo svoje daritve in judovstvo jih je po božji naredbi imelo. Tudi vi imejte v Novem Zakonu daritev, popolnejšo od vseh. Vaša daritev naj bo vedno ponavljanje tiste daritve, ki jo bom jaz daroval na križu v svojem telesu in svoji krvi. V ta namen vam bom zapustil svoje meso in svojo kri pod podobama kruha in vina, da bom v teh podobah neprenehoma darovan nebeškemu Očetu.

Treba je, predragi! dokazati, da je imel Gospod pri zadnji večerji resnično te misli in tak namen. In to ni težko dokazati. — Iz celega dogodka, kakor ga Sv. Pismo pripoveduje, in iz besed Odrešenikovih sta gotovi dve stvari: ena, da je Kristus pri zadnji večerji sam svoje telo in svojo kri pod podobama kruha in vina Bogu daroval za zveličanje sveta; in druga: da je svojim učencem zapovedal, naj taisto daritev tudi oni ponavljajo slejkoprej. Poglejmo eno in drugo! Da je Odrešenik pri zadnji večerji samega sebe daroval nebeškemu Očetu pod podobama kruha in vina, to je povedal sam, ko je podal učencem posvečeni kruh in posvečeni kelih. Sv. Luka pripoveduje: Potem (ko so odvečerjali) je vzel kruh, se zahvalil, ga razlomil, jim ga dal in rekel: To je moje telo, ki se za vas daje. (Lk. 22, 19.) Kaj je to: ki se za vas daje? To je: ki se za vas v dar daje, ki se za vas Bogu daruje. Ta pomen se zlasti jasno vidi iz naslednjih besed, s katerimi je podal Kristus učencem blagoslovljeni kelih: Pijte iz njega vsi! je dejal. To

je namreč moja kri Nove Zaveze, ki se za mnoge (t. j. za vse, in teh je mnogo) preliva v odpuščanje grehov. (Mt. 26, 28.) Glej! kri, ki se preliva v odpuščanje grehov — kaj je to, če ne kri Kristusova, ki se Bogu daruje? Saj se je tako v Starem Zakonu darovala Bogu kri živali. Kristus je torej resnično svoje telo in kri, sebe celega, pod podobama kruha in vina daroval nebeškemu Očetu — glej! nekrvava daritev, opravljena pri zadnji večerji, še preden je bila darovana daritev na križu. Z izpremenjenjem kruha v svoje telo in vina v svojo kri se je postavil Jezus v stan darovane žrtve; v ločenih podobah kruha in vina — zato je postavil dve podobi, saj za zakrament bi bila zadosti ena —, v ločenih podobah kruha in vina torej je bila njegova kri predstavljena kot ločena od telesa, in tako predočena resnična ločitev krvi Kristusove od telesa, torej smrt Gospodova. — To pa, kar je Kristus sam storil pri zadnji večerji, je ukazal obnavljati tudi svojim apostolom. To delajte v moj spomin! jim je rekel. Namreč: taisto, kar sem jaz zdaj storil, delajte v moj spomin tudi vi. Kakor sem jaz svoje telo pod podobo kruha Bogu za vas dal in svojo kri pod podobo vina za grehe sveta nebeškemu Očetu daroval, tako delajte tudi vi! Ne samo, da moje telo in mojo kri pod podobama kruha in vina uživate in uživati dajete, marveč z izpreminjanjem kruha in vina v moje telo in kri ponavljajte tudi daritev moje smrti do konca sveta! — Tako je Jezus za vse čase postavil v svoji Cerkvi nekrvavo daritev svojega telesa in svoje krvi pod podobama kruha in vina, t. j. daritev sv. maše.[7]

In to je, moji častiti poslušavci! kar nas sveta Cerkev trdno in nezmotljivo uči. Poslušajmo, kako govori sveti cerkveni zbor Tridentinski! Čeprav je hotel naš Gospod in Bog, pravi, enkrat na oltarju križa samega sebe v smrti darovati, da bi le-tu večno odrešenje dogotovil, je vendar, ker njegovo duhovništvo ni smelo s smrtjo ugasniti, pri zadnji večerji, v noči, ko je bil sovražnikom izdan, zato da bi Cerkvi, svoji preljubi nevesti, zapustil vidno daritev, kakor to zahteva človeška narava, proglasivši se za vekomaj postavljenega duhovnika po redu Melkizedekovem, daroval Očetu svoje telo in svojo kri pod podobama kruha in vina ter je apostolom, ki jih je takrat v duhovnike Nove Zaveze posvetil, in njih naslednikom v duhovništvu zapovedal darovati z besedami: To delajte v moj spomin! kakor je to katoliška Cerkev zmerom umevala in učila.[8]

In to je tista čista daritev, ki se bo opravljala pri vseh narodih in na vsakem kraju, kakor je to napovedal Bog po preroku Malahiju: Nimam dopadenja nad vami, pravi Gospod vojskinih trum, in daru ne bom sprejemal iz vaših rok. (To je govoril Bog duhovnikom Stare Zaveze, ki so postali vnemarni in samopašni pri darovanju. A nato čujte napoved nove daritve, sv. maše:) Zakaj od solnčnega vzhoda do zahoda bo moje ime veliko med narodi, in na vseh krajih se bo darovalo in čista

daritev se bo opravljala mojemu imenu, ker veliko bo moje ime med narodi, pravi Gospod vojskinih trum. (Mal. 1, 10—11.) —

Ta daritev, moji častiti poslušavci! postavljena od Kristusa pri zadnji večerji in izročena apostolom ter njih naslednikom za vse čase — evharistična daritev sv. maše —, je bistveno ista kakor daritev Jezusova na križu. Zakaj pri sv. maši se daruje isto telo Kristusovo, ki je viselo na križu, ranjeno in razmesarjeno, in taista presveta kri, ki je oblivala les križa. In še več: taisti Sin božji, ki je kot najvišji duhovnik daroval samega sebe Bogu na križu, daruje samega sebe nebeškemu Očetu tudi pod podobama kruha in vina po rokah mašnikovih, ki je le njegov namestnik. Pri sv. maši, pravi sveti cerkveni zbor Tridentinski, je taisti dar, in taisti ga po duhovniku daruje, ki je na križu samega sebe daroval.[9] In Rimski katekizem, izdan po naročilu tega cerkvenega zbora, zatrjuje: Verujemo, da je to, kar se pri sv. maši godi, in kar je bilo na križu darovano, ena ter ista daritev. Samo način darovanja je drug: na križu je bila daritev krvava, pri sv. maši je nekrvava. A to je nebistveno. Sv. Katarini Sienski je nekoč poslal Gospod iz svojih ran krvave žarke, da bi znamenja svojega trpljenja vtisnil tudi v njeno telo. Ko je sveta devica to videla, je prosila Gospoda, naj ji da milost svojih ran tako, da ne bo videti krvavih sledov na njenih rokah in nogah. Kristus jo je uslišal in krvavordeči žarki so se izpremenili v svetloblesteče, ki so pa

povzročali na svetnici iste učinke, iste vtiske, iste bolečine. Tako podobno je pri sv. maši: ni krvavih sledov križa, a ista kot na križu je daritev, ko ločeni podobi kruha in vina na oltarju predstavljata našim očem dejansko ločitev krvi Kristusove od telesa. —[10]

*

Predragi v Gospodu! Postojmo in premislimo dve stvari! Prvič premislimo, kako abotni so krivoverci, ki zametajo sv. mašo, češ, da se ž njo odvrača pogled vernikov od daritve Kristusove na križu, ali celo, da se zmanjšuje veljava Kristusove krvave daritve, kakor bi ne bila zadostna za odrešenje sveta, če je potrebna še vsak dan nova daritev. Kdo pa pravi, da je sv. maša nova daritev, različna od daritve na križu? Tista ista je, samo da se nekrvavo daruje. Zato se ž njo ne more zmanjševati vrednost daritve na križu, ki je popolnoma zadostovala za odrešenje vseh ljudi, pač pa se ž njo sadovi križeve daritve svetu neprestano naklanjajo. In nikakor se s sv. mašo ne odvrača naša misel od križeve daritve, marveč se ž njo še le prav predočuje, da živi njen spomin do konca časov. —

Drugič pa premislimo, kako vzvišena in nad vse sveta daritev se s sv. mašo opravlja. Ta, ki v nji daruje, je sam Sin božji, isti Bog kakor Oče. Sicer ne daruje kot Bog, marveč kot človek, zakaj kot Bog z Očetom in Sv. Duhom daritev sprejema.

Toda, čeprav daruje nekrvavo daritev kot človek — kakor je kot človek daroval krvavo daritev na križu —, je vendar to Sin božji, Beseda božja in torej pravi Bog. In takisto recite o daritvenem daru. Ne daruje se Kristus kot Bog, marveč kot človek; a ta človek je Sin božji, je Jagnje božje, ki odjemlje grehe sveta, je pravi Bog. Bog torej daruje, in Bog se pri sv. maši daruje, namreč oni Sin božji, ki je hotel kot človek postati naš najvišji duhovnik in najvišji dar. O kako neizrekljiva daritev! Kako mora gledati nanjo z ugodjem presv. Trojica; kako se je morajo veseliti vsa nebesa; kako morajo hiteti angeli na zemljo, da obdajo oltarje, na katerih se sv. maša daruje! Nič ne smeš dvomiti, pravi sv. Ambrož, da so angeli tam, kjer je Kristus, kjer se daruje Kristus. In sv. Janez Krizostom kliče: Če vidiš, kako se daruje Gospod na oltarju, in mašnik poleg daritve stoji in moli, ali misliš, da si še med ljudmi, da si še na zemlji? O veličastna, presveta daritev! Ali je bilo preveč, da je pobožni kralj Venceljv svoji kraljevski časti klečal na trdih tleh in stregel mašniku pri sv. maši; da je s tisto svojo roko, ki je žezlo držala, pripravljal hostije za sv. daritev? . . .[11]

Kako, predragi! bomo mi hvaležni Jezusu, da nam je zapustil tako daritev? Tako pač, da bomo po sv. maši hrepeneli; da bomo k sv. maši radi zahajali — ne samo, kadar to ukazuje veliki nedeljski zvon, marveč tudi, kadar vabi ponižni delavniški zvonček; in tako bomo hvaležni, da bomo vselej navzoči pri sv. maši z istimi čuvstvi, kakor bi stali na Kalvariji pod križem: polni ljubezni do darovanega Jezusa, polni kesanja nad svojimi grehi in z živo molitvijo za milost in usmiljenje. Amen.

III.

Tisti krivoverci — na čelu jim Luther —, ki taje, da je daritev sv. maše ustanova Kristusova, bi nam morali vedeti povedati, kdo je sv. mašo postavil, če je ni Kristus. Naj nam imenujejo tistega papeža ali cerkvenega očeta ali tisti cerkveni zbor, ki jo je prvi uvedel v Cerkev! Saj so vendar na listih zgodovine zaznamovani vsi veliki dogodki iz življenja sveta in Cerkve. Zapisano je tam, kdo je iznašel smodnik in kdo tiskarsko umetnost; vsi slavni izumitelji so z imenom imenovani, pa tudi vse novotarije na polju vere, vsi znamenitejši krivoverci do najstarejših časov. Če je torej tudi sv. maša človeški izum, novotarija, zloraba krščanstva, naj nam povedo nasprotniki, kdo jo je iznašel, kdaj in kje. Toda nihče ne more tega povedati. Pač pa naj mi še z enim dokazom dokažemo, da je daritev sv. maše resnično božja ustanova, postavljena od Kristusa samega. Dokaz — povsem zgodovinski — je ta, da se je sv. maša v svojem bistvu obhajala v katoliški Cerkvi vse čase, pričenši s prvim stoletjem po Kristusu, in da so jo vsa krščanska stoletja imela za ponavljanje Kristusovega dejanja pri zadnji večerji. V svojem bistvu, pravim, zakaj gotovo je, da je razne sv. obrede, s katerimi je zdaj najsvetejša daritev obdana, v teku časa določila in uvedla sv. Cerkev, ki pa ni s tem bistvu sv. maše nič dodala in nič odvzela. — Poglejmo torej v zgodovino Cerkve od današnjih dni nazaj do časov apostolov![12] —

*

Predragi! Če pravim, da poglejmo zavoljo sv. maše nazaj v krščansko preteklost, mislim, da pri tem lahko preidemo zadnjih deset ali tudi štirinajst stoletij. Saj menda vendar ne bo nihče resnobno trdil, da se v teh stoletjih nazaj sv. maša v katoliški Cerkvi ni darovala vsekdar in povsod, ali da je niso splošno smatrali za ustanovo Kristusovo. Prehuda bi bila taka trditev, preveč bi nasprotovala jasnemu in glasnemu govoru vse zgodovine. — Pojdimo torej takoj v dobo cerkvenih očetov in oglejmo si izmed mnogih pričevanj o starodavnosti sv. maše le nekatera! Sv. Gregor Veliki, ki je živel v drugi polovici šestega stoletja, pripoveduje naslednjo zgodbo, ki lepo priča za sv. mašo. Neki mož je bil od svojih sovražnikov ujet in v daljne kraje za sužnja prodan. Ker njegova žena dolgo ni ničesar slišala o njem, je mislila, da je mož že mrtev, in je naprosila nekega duhovnika, da je opravil vsak teden sv. mašo za njegov dušni mir. Mož pa se je vrnil iz svoje sužnosti in je pripovedoval ženi čudovit pripetljaj. Ko je bil v sužnosti v ječi, takoj je pravil, so mu okove na

rokah in nogah vsak teden ob gotovem času odstopile. In glej! izkazalo se je, da se je to dogajalo prav ob tistih dneh, ko se je zanj darovala sveta maša. — Naj bo, moji častiti poslušavci, s to dogodbo, kakor že hoče. Sv. Gregor je ne pripoveduje kot očividec, marveč jo je bil od drugih slišal. A bodisi tudi, da dogodba ni zgodovinska, eno iz nje jasno odseva: da se je ob času sv. Gregorja daritev sv. maše splošno darovala, in da so verniki verovali v njeno božjo moč. — Idimo dalje, v dobo sv. Avgustina, in čujmo poročilo tega svetnika o smrti njegove matere sv. Monike! Ko je bila le-ta že v zadnjih vzdihih, pripoveduje svetnik, se je prebudila iz nezavesti in je tem, ki so stali okrog njene smrtne postelje, dejala: Ne skrbite preveč za moje truplo; pokopljite je, kjer hočete. Eno pa vas prosim: da se me, kjerkoli boste, spominjate pri oltarju Gospodovem. — Te besede — ali se ne zde te besede prav take, kakor jih še dandanes govori krščanska mati na smrtni postelji? In če slišijo otroci dandanes iz ust umirajoče matere naročilo, naj se je spominjajo pri božjem oltarju — ali ne bodo mislili takoj na sv. mašo? Sicer pa govori sv. Avguštin tudi izrecno o sv. maši, ko poučuje krivoverne Manihejce, da sv. mašo le Bogu darujemo, ne pa tudi svetnikom. Kdo je kdaj slišal, pravi, da bi pravoveren duhovnik pri oltarju, čeprav je bil oltar Bogu v čast in slavo postavljen nad grobom kakega sv. mučenca, kdo je tam kdaj slišal, da bi kak duhovnik govoril: Tebi, Peter, ali

tebi, Pavel, ali tebi, Ciprijan, darujem to daritev? ... Tudi če darujemo na grobeh svetnikov, daritev ne velja svetnikom, marveč Bogu, ki je čudovit v svojih svetnikih. Na grobeh mučencev darujemo Bogu daritev, razlaga sv. Avguštin, zato, da se mu s to svečanostjo zahvaljujemo za zmago, ki jo je podelil svojim slavnim mučencem; zato, da obnavljamo spomin nanje in sebe spodbujamo k hrepenenju po enakih kronah in palmah ...; zato, da smo deležni njihovega zasluženja in nam je po njihovi priprošnji pomagano. Glejte sv. Avguština, kako govori o sv. maši v petem stoletju — prav kakor govorimo o nji dandanes! — A poglejmo še dvesto let nazaj in čujmo sv. Ciprijana v 3. stoletju! Če je Jezus Kristus, naš Gospod in Bog, sam najvišji duhovnik Boga Očeta, tako pravi ta svetnik, in če je prvi samega sebe Očetu daroval ter zaukazal, naj se to v njegov spomin godi, potem resnično nadomestuje Kristusa tisti duhovnik, ki takisto dela to, kar je storil Kristus, in daruje pravo in popolno daritev Bogu Očetu, če posnema to, kar je Kristus storil.[13] — Še dalje nazaj imamo moža, ki je bil poučen od učencev apostolov. Sv. Irenej, škof Lyonski, govori v svoji knjigi zoper krivoverce: Daritev Nove zaveze je sveta večerja. Jezus Kristus jo je postavil ne samo kot zakrament, marveč tudi kot daritev. Ko je dejal o kruhu: To je moje telo, in o vinu: To je moja kri, nas je učil, da je to daritev Nove zaveze, daritev, ki jo je Cerkev prejela od apostolov in jo po celem svetu

Bogu daruje. — Tako sveti škof. Kdo bo po pameti dejal, da ne govori o sv. maši? —

Tem in še drugim izrekom sv. očetov, ki bi jih lahko navedli, se pridružujejo takozvane liturgije, t. j. molitve pri sv. maši, ki so ohranjene v nekaterih starih cerkvenih občinah, in o katerih pravi sporočilo, da izvirajo od apostolov. Pridružujejo se oltarji v katakombah, ki pričajo, da so prvi kristjani opravljali daritev sv. maše v podzemeljskih prostorih, skriti pred preganjavci, večkrat od teh tudi zaloteni in pomorjeni, kakor to pove lep napis na zelo starem nagrobnem kamenu, ki pravi: Aleksander ni mrtev, marveč živi nad zvezdami, in njegovo truplo počiva v tem grobu. Končal je svoje življenje pod cesarjem Antoninom (161). Klečal je, da bi daroval pravemu Bogu, pa je bil v smrt odgnan. O žalostni časi, ko ne moremo niti svetih skrivnosti in svojih molitev v podzemeljskih jamah varno Bogu darovati! . . .[14]

Toda poglejmo že sámo pričevanje apostolsko! Sv. Pavel govori: Imamo oltar, od katerega nimajo oblasti jesti, kateri šotoru služijo, t. j. Judje. (Hebr. 13, 10.) Imamo oltar —. Če so imeli kristjani v apostolskem času, t. j. v prvem stoletju, oltar, so imeli tudi daritev, zakaj oltar je zaradi daritve. Kakšna daritev pa je to bila, pove apostol na drugem mestu, govoreč Korinčanom: Posvečeni kelih, ki ga posvečujemo, ali ni udeleženje krvi Kristusove? in kruh, ki ga lomimo, ali ni udeleženje telesa Gospodovega? (1 Kor. 10, 16.) Jasno je, da

apostol s temi besedami oznanja Evharistijo, to pa Evharistijo kot daritev, zakaj koj nato svari kristjane, naj ne jedo od judovskih ali poganskih daritev oni, ki imajo Evharistijo, ki torej jedó od evharistične daritve, ali, kakor bi danes rekli, ki se obhajajo med sv. mašo.[15] —

Tako, moji častiti poslušavci, izpričuje cerkvena zgodovina vseh stoletij, da se je daritev sv. maše Bogu darovala od apostolskih časov do danes. Vse krščanstvo jo je imelo za to, kar nam je Kristus zapustil pri zadnji večerji, in kdo bo dejal, da se morejo v tako važni reči motiti vsa krščanska stoletja! Celo očeta verskega prevrata v 16. stoletju — Luthra — je ta zgodovinska resnica nemalo motila, ko je odpravljal sv. mašo iz svoje nove vere. Celo on je vprašal samega sebe: Ali si ti edini modrijan? Ali so tako mnogoštevilne priče vse v zmoti? Ali je toliko stoletij živelo v nevednosti? . . . Seveda Luther, od napuha in sovraštva gnan, si je odgovoril tebi nič meni nič: Če se komu zdi, da je moj nauk nasproten navadi Cerkve in izrekom očetov, naj ve, da se jaz za vse to nič ne brigam! . . .[16] Tak odgovor je lahek, toda pameten ni. Pamet pravi tako, da če je vse krščanstvo od nekdaj sv. mašo poznalo, jo darovalo in za božjo, od Kristusa postavljeno daritev imelo, je sv. maša že zaradi tega resnično božja, od Kristusa postavljena daritev. —

*

Predragi v Gospodu! Ali niso naša srca goreča, kadar smo pri sv. maši, če pomislimo, da je to tista daritev, ki so jo že apostoli darovali; tista, iz katere so že prvi kristjani črpali pogum in moč, da so vztrajali v preganjanjih od strani sovražnikov vere Kristusove? Pokrepčani po tej daritvi, nahranjeni z njenim svetim obhajilom, so srčno stopali pred sodnike in krvnike, so neustrašeno spoznavali svojo vero v Kristusa, so z veseljem šli v trpljenje in smrt. Ali ne bomo iz te presvete daritve tudi mi dobivali moči za bridkosti in težave in trpljenje življenja? moči zoper izkušnjave in nevarnosti zveličanja? moči za izpolnjevanje svojih dolžnosti? za vztrajnost in zvestobo do konca? O, bomo, če bomo sv. mašo tako ljubili kakor prvi kristjani. Glejte jih! V temni noči, ko njihovi preganjavci spe, hite kristjani iz svojih hiš, ven iz mesta, v podzemeljske rove katakomb obhajat sv. daritev. Ali je nam le oddaleč tako težko pohiteti v Cerkev k sv. maši? A kako vnemarni smo, kako malobrižni in leni! O, nikar ne zametujmo daru božjega! K sv. maši! Kadar je le količkaj mogoče, pojdimo k sv. maši! Na oltarju, naši Kalvariji, se dviga križ — izpod njega tečejo neusahljivi studenci milosti. Amen.

IV.

Predragi v Gospodu! Pri pobožnem pisatelju sem bral, da bi hudobni duh, če bi mogel, nobene stvari rajši ne spravil s sveta nego sv. mašo.[17] Ker pa ve, da mu to do konca časov nikoli ne bo uspelo, si prizadeva doseči vsaj toliko, da bi bili ljudje, da bi bili kristjani do te presvete daritve karmoč mrzli in malomarni. Toda tudi tega — jaz upam — ne bo dosegel satan med nami, če bomo le prav dobro poučeni, kaj je naš preljubeznivi Odrešenik nameraval, ko je v svoji Cerkvi postavil daritev sv. maše. Kaj je nameraval? Hotel je, da bi naše duše ne bile uboge na zemlji. Po njem ste v vsem obogateli, pravi apostol. (1 Kor. 1, 5.) Hotel je Kristus, da bi mi s sv. mašo Bogu lahko odplačevali sleherni naš dolg. Naš dolg pri Bogu pa je četveren, kakor uči sv. Tomaž Akvinski. Najprej smo dolžni božje veličanstvo častiti in hvaliti; potem njegovo jezo zavoljo naših grehov tolažiti in za grehe zadostovati; tretjič, se mu za prejete dobrote zahvaljevati; in četrtič, ga novih milosti in dobrot prositi. Vse to nam je v najpopolnejši meri mogoče s sv. mašo, ki je najvišja častivna, spravna, zahvalna in prošnja daritev. —

*

Najprvo torej dolgujemo Bogu češčenje. Pa ne kakršnokoli, marveč neskončno češčenje. Zakaj če je treba vsako veličino častiti po njeni vzvišenosti, je treba Boga častiti neskončno, ker je neskončno vzvišen nad vse druge veličine. Hvalite Gospoda po njegovi mnogoteri velikosti! pravi psalmist. (Ps. 150, 2.) Toda kako pa naj ubogi človek Boga neskončno časti? S čim naj priznava njegovo neizmerno veličino? Ali tako, da se pred njim ponižuje v prah? da se meče na kolena in ga zničen moli? Toda kaj je to pred neskončnim Bogom! Ali pa tako, da mu prinaša darov, ki jih pred njim pokončuje? Toda kakšen dar bo vreden najvišjega Boga! Mislite si, da bi bil kdo zemljanov vladar celega sveta. Kakšen dar bi bil zadosten, da bi ga ž njim dostojno počastili? Nima ga morje biserja, nimajo je rudniki rude, nima je zemlja stvari, ki bi mogli ž njo izkazati dovolj češčenja takemu vladarju. Kaj pa šele Bogu! O, dar, primeren božjemu veličanstvu, more biti le Bog sam. Neskončen dar za Neskončnega. In to je pri sveti maši. Pri sv. maši se po rokah mašnikovih daruje Bogu Jezus Kristus, Sin božji. Sam neskončni Sin božji časti pri sv. maši presveto Trojico, ko z daritvijo samega sebe priznava božje neomejeno gospodstvo in odvisnost vseh stvari od Boga. Glej! Boga edino vredno in najvišje češčenje. Vse stvari v nebesih in na zemlji ne morejo Boga tako častiti. Neka pobožna in Boga zelo ljubeča duša je večkrat tako-le vzdihovala: O, če bi imela tisoč

jezikov, da bi z vsemi tebi, veliki Bog, hvalo prepevala! O, če bi bilo moje srce za milijone in milijone src, da bi jih vse tebi, Neskončni, darovala! O, če bi bila gospodar vseh stvari, da bi jih vse k tvojim nogam, večni Stvarnik, položila! O, če bi mogla jaz sama tvoje veličanstvo bolj častiti nego vsi angeli in nadangeli!... Pa je zaslišala ta dobra duša nekoč v svoji notranjosti glas božji: Potolaži se, duša! Ena sama sv. maša časti mene neskončno bolj, nego bi me ti častiti želela. — Da, predragi! Mislite si vse zemeljske stvari in vse ljudi, in potlej presveto Devico Marijo, obdano od vseh blažencev nebes, od vseh očakov, prerokov, apostolov, od vseh mučencev, spoznavavcev, devic, obdano od vseh svetih angelov in nadangelov, od prestolov, gospodstev, poglavarstev, oblasti, moči, kerubov, serafov — mislite si vse zbrane pred prestolom božjim v češčenju in hvali Najvišjega; na drugi strani pa si mislite enega samega ubogega mašnika, ki daruje eno samo sv. mašo — in vedite: ta ena sama sv. maša časti Boga za toliko neizmerno bolj nego vse one množice, za kolikor je Jezus Kristus, živi in resnični Bog, večji od vseh ustvarjenih stvari. Ali je mogoče reči več? In mi, ki pri sv. maši z mašnikom Kristusa sodarujemo, izkazujemo Bogu toisto najvišje češčenje. O, resnično smo s sv. mašo po Kristusu postali bogati dovolj, da lahko Bogu vredno odplačujemo dolg naše hvale! —

A to ni vse. Ljudje smo grešili in še grešimo venomer. Dolžni smo pri Bogu iskati sprave, tolažiti jezo božjo in zadostovati za greh. Toda kako bi zopet to zamogli mi sami? Potolažiti jezo božjo in zadostiti božji pravici je zopet mogel le en sam: neskončni Sin božji v človeškem mesu. To so vedeli preroki in očaki Stare Zaveze, zato so pod bremenom greha vzdihovali in klicali neprestano: Pošlji nam Njega, ki ga imaš poslati! Pošlji nam brezmadežno Jagnje, zaradi katerega si sklenil, Gospod, prizanesti človeškemu rodu! — In res, krvava daritev Kristusova na križu je bila tista daritev, po kateri je bilo grešno človeštvo končno zopet spravljeno z Bogom. Sv. maša pa je nekrvavo ponavljanje taiste daritve. Zato je zopet sv. maša tisti zaklad, s katerim ljudje lahko odplačujemo Bogu dolg našega zagrešenja. Ah, kaj mislite, predragi! kaj bi že bilo s svetom, zlasti s krščanskim svetom, ki tudi po smrti Kristusovi ni nehal in ne neha grešiti, marveč je delal in dela greh morda še hujše nego poprej —, kaj mislite, pravim, da bi se bilo že zgodilo s tem hudobnim svetom, če bi ne bilo v sv. Cerkvi daritve sv. maše, ki zmerom sproti zadržuje božjo roko, da ne udari? Jaz mislim, da bi ga bil žaljeni Bog že davno moral razdrobiti v nič. Toda Jezus Kristus, ki se neprenehoma daruje pri sv. maši, prosi usmiljenja, in Bog se usmiljuje, prizanaša. Ali mar tega ne vidimo jasno? Za eno sramotno prešuštvovanje je dal Bog v Stari Zavezi z vojsko pokončati petindvajset tisoč

najspretnejših junakov iz rodu Benjaminovega — in vendar zakon v Stari Zavezi še ni bil zakrament, nego navadna življenska pogodba. V Novi Zavezi pa je zakon vzvišen zakrament. Kako torej, da Bog ne prizanaša samo enemu prešuštvu, marveč tisoč in stotisoč prešuštnikov ne kaznuje in ne pokonča njihovih hiš in mest? V Starem Zakonu je Bog eno samo prevzetovanje kralja Davida, ki je v domišljavosti o svoji mogočnosti dal šteti svoje ljudstvo, kaznoval tako, da je s kugo pomoril sedemdeset tisoč ljudi. Dandanes pa prenaša Bog nad vse potrpežljivo ne samo cele gore napuha, marveč tudi tolikanj silno človeške lakomnosti in nečistosti in nevoščljivosti in požrešnosti in jeze in lenobe in nevere in sovraštva in bogokletja in bogoskrunstva in kdove kakšnih pregreh še. Kako je to? Ali je zdaj zloba greha manjša nego v Starem Zakonu? Nasprotno! večja je, ker hodimo v polni luči razodetja. Toda, predragi! sv. maše v Starem Zakonu ni bilo, Jezus Kristus se ni daroval nebeškemu Očetu, kakor se dandanes daruje na brezštevilnih oltarjih. Pa če bi se tudi daroval le na enem samem, bi s svojo dragoceno krvjo prav tako pomirjal viharje jeze božje in zadostoval Bogu za naše grehe. Dà, polnovredno zadostoval. Zakaj čeprav je za neskončno razžaljenje božje potreba neskončnega zadoščenja, Jezus Kristus, Sin božji, Bogu lahko dá to zadoščenje, ker je cena njegove daritve neskončna. In tako, predragi! imamo v sv. maši tudi najvišjo spravno daritev —

bogastvo, s katerim Bogu lahko plačujemo dolg našega zagrešenja, če se namreč sv. maše pobožno udeležujemo in z mašnikom Bogu sodarujemo neprecenljivi dar, brezmadežnega njegovega Sina. —

Tretji naš dolg pred Bogom je dolg zahvale za prejete dobrote. Kdo bo dejal, da nam Bog ni dober, in to neskončno dober? Ker pa nam je neskončno dobrotljiv in darežljiv, smo tudi mi Bogu neskončno zahvalo dolžni, zahvalo, ki ni manjša od njegove dobrote. Toda odkod vzeti tako zahvalo? Nisem vreden tvoje velike milosti in tvoje zvestobe, je dejal očak Jakob Bogu. (1 Moz. 32, 10.) O Bog! preslabi, premajhni smo, da bi se ti mogli vredno zahvaliti tudi le za eno samo najmanjšo tvojo dobroto. Resnično, če bi nas Bog samo enkrat ljubeznivo pogledal, bi se mu — ker je on Gospod neskončni, mi pa ubogi črvi — za sam ta pogled ne mogli dostojno zahvaliti, pa če bi se tudi hoteli zanj vsak dan tisočkrat žrtvovati. O, kakšna pa mora biti naša polnovredna zahvala, ko nas Bog ni samo enkrat ljubeznivo pogledal, marveč nas celo življenje obsiplje z dobrotami, dušnimi in telesnimi, časnimi in večnimi, in nam je po tem zemeljskem življenju obljubil neskončno srečo in blaženost v večnosti, srečo in blaženost, ki nam jo je v svoji ljubezni zaslužil z neizrekljivim trpljenjem in pregrenko smrtjo! Kaj more biti vredno njegovih dobrot? (Tob. 12, 2.) Posvetujte se z vsemi svetimi in blaženimi duhovi nebeškimi, in

vam bodo dejali, da je nemogoče Bogu povrniti, kar nam je storil. Toda po drugi plati pa Bog zahteva, da smo mu hvaležni po zasluženju in nam slovesno kliče po Ekleziastiku: Daj Najvišjemu po tem, kar je on tebi dal! (Sir. 35, 12.) Kaj tedaj? Resnično velika bi bila naša stiska, če ne bi bil Kristus postavil daritve sv. maše v ta namen, kakor pravi sv. Irenej, da bi ne bili Bogu nehvaležni. Tako pa lahko zaupno stopamo s to daritvijo pred božje obličje in govorimo Bogu: Nebeški Oče! spoznamo, da so tvoje dobrote do nas brez mere in brez števila. Naši darovi tebe niso vredni. Toda glej! po rokah mašnikovih ti darujemo tvojega Sina, resničnega in edinega, kakor se ti sam po mašniku daruje. Ta dar je neskončen, kakor je neskončna tvoja dobrotljivost do nas. Jezus Kristus se ti ž njim za nas zahvaljuje, in mi se ti zahvaljujemo z njegovo daritvijo, nad katero imaš svoje veselje. — Srečni mi, predragi! ki moremo tako govoriti in se tako vredno Bogu zahvaljevati! O, zopet in zopet je sv. maša — ta najvišja zahvalna daritev — neprecenljiv zaklad, brez katerega bi naša revščina ne mogla Bogu plačevati dolga hvaležnosti za njegove dobrote! —

Slednjič smo ljudje dolžni Boga dobrot in milosti prositi. Tudi to je naš resničen dolg, zakaj Bog terja od nas, da s prošnjo pripoznamo: Vsak dober dar prihaja od njega, in mi smo od Boga popolnoma odvisni. Resnično, popolnoma odvisni in prepotrebni božje pomoči! Da nič ne govorim

o potrebah, ki jih imamo vsi za to telesno življenje, kakšne zahteve pa stavi do nas skrb za naše dušno zveličanje! Vsi smo ljudje, obdani s tem slabim človeškim mesom, polni strasti in hudih nagnjenj; vsi živimo sredi pokvarjenega sveta, izpostavljeni še posebnim izkušnjavam satanovim. A vsi moramo, da se zveličamo, izpolnovati voljo božjo, delati po zapovedih najvišjega Boga in njegove Cerkve, vsi vršiti vestno dolžnosti svojega stanu, vsi premagovati težave, ki se grmadijo pred nami na poti k večnemu cilju. Ali moremo vse to sami? Saj ne moremo. Božje milosti nam je potreba, in te moramo prositi. Ah, pa kako bi je slabi in ubogi in zavoljo naših grehov nevredni izprosili dovolj mi sami? Kako veseli bi bili, če bi vedeli, da vsa nebesa prosijo pri Bogu za nas! Toda glej! še več je resnica: Dan na dan polaga mašnik na oltar najvišjo daritev, Sina božjega, in ta Sin božji, nekrvavo pri sv. maši darovani, prosi za nas. Vse naše potrebe naredi pri sv. maši takorekoč za svoje in jih kaže nebeškemu Očetu, ko se za nas daruje. Koga pa bo nebeški Oče uslišal, če ne Sina svojega? Ali ni dejal Jezus na grobu Lazarjevem: Oče, zahvalim te, da si me uslišal? Jaz sem vedel, da me vselej uslišiš. (Jan. 11, 42.) Ali nismo torej gotovi, da nam bo Bog dal vsega, česar ga bomo pri sv. maši z Jezusom prosili? Neki svet duhovnik je imel navado reči, da čeprav prosi pri sv. maši velikih darov zase in za druge, se mu vendar vse nič ne zdi v primeri z darom,

ki ga daruje. Prav je imel ta mož. Zakaj vse dobrote, ki jih prosimo, so nazadnje ustvarjene dobrote; to pa, kar pri sv. maši darujemo, je sam neustvarjeni Sin božji. Zato nam nebeški Oče ne more dati več, nego damo njemu mi, ko z mašnikom sv. mašo sodarujemo. Glejte! tako je sv. maša tudi najmočnejša, najvišja naša prošnja za vse dobrote duše in telesa. Zares smo postali po njem — po Kristusu — bogati v vsem! —

*

Predragi v Gospodu! Vse namene, ki so jih imele različne daritve v Stari Zavezi, druži v Novi Zavezi v sebi daritev sv. maše. In kako vse drugače nego razne častivne, spravne, zahvalne, prošnje daritve Izraelcev je sv. maša sama naša častivna in spravna in zahvalna in prošnja daritev! Ali ni torej žalostno, če so kristjani do sv. maše mrzli in malomarni? Kaj naj rečem tistim, ki celo ob nedeljah in praznikih opuščajo sv. mašo? Ah! vsak dobiček in užitek, vsaka zabava in prireditev, vsak izlet je zadosti, da ostajajo kristjani Gospodove dni brez sv. maše. Kaj naj rečem takim? Resnobno jih vprašam: Ali vi niste dolžni častiti najvišjega Boga? Ali ni greha na vaši vesti, da bi potrebovali prizanašanja božjega in sprave? Ali niste ničesar prejeli od Boga, kar bi bilo vredno zahvale? Ali nimate ničesar prositi — ne zase, ne za druge? ... Odgovorite! sodite se sami, da vas ne bo nekoč ostro sodil Bog! Amen.

V.

Predragi v Gospodu! Če naj izpregovorim danes o sadovih ali milostih sv. maše, moram ločiti dvojno vprašanje. Eno je: Kakšne milosti deli sv. maša? Drugo pa je: Kdo je milosti svete maše deležen? Odgovor na prvo vprašanje je podan v tem, kar smo zadnjič premišljevali. Videli smo, da je sv. maša najvišja častivna, zahvalna, spravna in prošnja daritev. Če s sv. mašo Boga v najvišji meri častimo, je gotov sad sv. maše ta, da si ž njo nasplošno naklanjamo božje prijateljstvo in ljubezen. — Pa tudi s tem, da se Bogu s sv. mašo v najvišji meri zahvaljujemo, božjo naklonjenost in darežljivost čimbolj zase pridobivamo. — Kot spravna daritev deli sv. maša naravnost odpuščanje časnih kazni za storjene in že odpuščene grehe. Grehov samih in večnih kazni pa ne odpušča naravnost, pač pa posredno, tako namreč, da dodeljuje milost kesanja in pokore, ki se ž njima očistimo grehov. Oboje nam je jasno. Zakaj, če so že spravne daritve Stare Zaveze odvračale od ljudi časne kazni za greh — kakor to na mnogih mestih beremo v Sv. Pismu —, kako bi te moči ne imela nad vse vzvišena daritev Nove

Zaveze? Da pa grehov samih in večnih kazni ne izbrisuje, vemo odtod, ker je Kristus postavil v ta namen drugo, in to eno samo vidno sredstvo, namreč zakrament sv. pokore. — Kot najvišja prošnja daritev pa nam sv. maša lahko naklanja prav vse milosti, ki jih potrebujemo za dušo in telo, za čas in večnost. Sv. Cerkev je sv. mašo zmerom darovala za najrazličnejše potrebe. Seveda je pomniti, da Bog deli svoje darove in milosti po svoji neskončni previdnosti, po svojih vsemodrih večnih sklepih, in da posebej časne dobrote zmerom uravnava po tem, za kar nas je vse ustvaril, po našem večnem zveličanju. — Toliko je zadosti odgovora na prvo vprašanje. — Zdaj pa drugo: Kdo je darov in milosti sv. maše deležen? O tem naj izpregovorim malo obširneje!

*

Častiti poslušavci! Ker je sv. maša ponavljanje Kristusove daritve na križu, moramo predvsem verovati, da se njen splošni blagoslov razteza na vse ljudi, kakor se je Kristus na križu za vse ljudi daroval. In tako je gotovo, da prihajajo po sv. maši tudi nevernikom vsaj vse tiste milosti, ki jih potrebujejo, da spoznajo najvažnejše resnice prave vere ter se morejo tako, če z milostjo sodelujejo, vsaj po izredni poti zveličati. Podobno recite o krivovercih in razkolnikih. To ne more drugače biti. Saj Bog daje vsem ljudem potrebnih milosti za zveličanje — to je verska resnica —;

in vse milosti podeljuje z ozirom na Kristusovo daritev na križu — tudi to je verska resnica —; sv. maša pa je bistveno ista daritev kot daritev križa. — Toda vsebolj kakor neverniki, krivoverci, ločeni, so splošnih sadov sv. maše deležni vsi pravoverni kristjani, vsi udje Kristusove zveličavne Cerkve. Kajti sv. maša je daritev Cerkve. Duhovnik, ki sv. mašo daruje, ni le namestnik Jezusa Kristusa, v čigar imenu izgovarja nad kruhom in vinom posvetilne besede, ampak je tudi zastopnik Cerkve, vernega ljudstva, iz katerega je vzet. Duhovnik moli v imenu ljudstva: Darujemo ti, Gospod, kelih zveličanja. Obrača se do ljudstva, naj moli ž njim vred: Molite, bratje, da bo moja in vaša daritev prijetna pri Bogu, vsemogočnem Očetu. In vernikov molitev je: Naj sprejme Gospod daritev iz tvojih rok v hvalo in čast svojega imena, tudi v našo korist in v korist vse svoje sv. Cerkve.[18] Zato so splošnih milosti sv. maše zlasti deležni vsi katoliški kristjani, vsi udje vojskujoče se pa tudi trpeče Cerkve Kristusove. To nam izrecno zagotavlja učeča Cerkev sama, ko ukazuje svojim mašnikom darovati najsvetejšo daritev za vse pravoverne in spoznavavce katoliške in apostolske vere, in ko ukazuje spominjati se vseh služabnikov in služabnic, ki so šli pred nami z znamenjem vere in spijo spanje miru, vseh, ki v Kristusu počivajo... Predragi! Ali ni to velika in tolažilna misel za nas? Tisoč in tisoč sv. maš se daruje vsak dan po celem svetu — in od vseh rosi v

večji meri nego na te, ki Cerkve ne poznajo, blagoslov na nas, ki smo udje sv. katoliške Cerkve. Na nas in na naše pokojne, ki za zveličanje še kaj potrebujejo. O, kolika sreča je, biti katoliški kristjan, že zaradi sadov sv. maše! —

Posamezni verniki, moji častiti poslušavci! pa so deležni še prav posebno in posebnih milosti sv. maše. Kdo so ti? To je najprvo mašnik, ki mašuje. Kako bi o tem dvomili? Mašnik je tisti, ki je najbolj udeležen pri najsvetejšem dejanju; na njegovo besedo postane Kristus pričujoč na oltarju, po njegovih rokah se Bogu daruje. Po pravici gre torej mašniku od sv. maše vseveč in tudi prav posebnih milosti. Saj pa mašnik tudi vseveč in prav posebnih milosti potrebuje. Njegov stan je težak, njegova opravila sveta, odgovornost zanja velikanska. Ah, le kako bi slabe človeške rame nosile težo, ki je — kakor govore sv. očetje — za angele prestrašna, če ne bi mogel mašnik vsak dan pri daritvenem oltarju, kjer vrši svojo glavno službo, večji del te teže prevaliti na rame božjega Odrešenika; če mu sv. maša ne bi delila vsak dan nove luči in nove moči, nove vere, novega upanja, nove ljubezni, novega poguma, nove gorečnosti... Da bi mi mašniki Gospodovi le vsak dan zares zbrano, zares pobožno opravljali presveto daritev! Koliko neprecenljivih milosti bi pritekalo v naše duše samo iz sv. maše, koliko izredne pomoči za naše delo v vinogradu božjem, za naše težave in boje in trpljenje!...

Razen mašnika zadobe od sv. maše višjo mero in posebnih milosti tisti, za katere izrecno mašnik mašuje. Od nekdaj je bila katoliška navada, darovati sv. mašo ne samo za celo Cerkev, marveč tudi za posamezne vernike, žive in mrtve. Kadar mašnik posebej za koga mašuje, dobi navadno za to gotov dar v denarju. To je takoimenovani mašni štipendij. Početek in prvotna oblika sedaj običajnega mašnega štipendija so darovi, ki so jih verniki v stari krščanski dobi prinašali k sv. maši. Nekaj teh darov, ki so bili darovi v prirodninah, je bilo namenjenih za sv. mašo (kakor kruh, vino, kadilo, vosek), nekaj pa mašnikom za živež. Saj že naravna pravica veleva to, kar je izrazil apostol z besedami: Tisti, ki služijo svetišču, naj jedo, kar je od svetišča; in ki služijo oltarju, naj imajo delež pri oltarju. (1 Kor. 9, 13.) V 7. stoletju so poleg darov v prirodninah začeli dajati tudi denar; od 12. stoletja naprej pa so darove v prirodninah čedalje bolj opuščali in prinašali samo denar za sv. mašo. S temi darovi prvotno ni bila združena obveznost, da bi moral mašnik darovavcu nakloniti poseben sad sv. maše. Značaj sedanjega štipendija so dobili mašni darovi v 8. stoletju. Zlasti pa so od 11. in 12. stoletja naprej verniki bolj in bolj dajali za sv. maše zato, da bi se presv. daritev opravila posebej v njih namen.[19] — Dar v denarju ali štipendij pa seveda ni cena za sv. mašo. Kdo bo nespametno dejal, da je sv. mašo mogoče plačati? Zato tudi ni pravilno govoriti: Sem plačal toliko in toliko svetih maš. Boljši je izraz: Sem dal za sv. maše. Je to namreč kakor nekak prispevek za presv. daritev — in ima v tem svoj lepi, globlji pomen, da hočejo verniki s takimi žrtvami na poseben način z mašnikom Bogu sodarovati. — A katerih posebnih milosti so deležni tisti, za katere se sv. maša posebej daruje? Tistih pač, ki si jih s sv. mašo sami od Boga žele. Eden hoče prositi s sv. mašo posebne milosti kesanja, stanovitnosti v dobrem, zmage v tej ali oni izkušnjavi, srečne smrti — glej! dušne in večne dobrote. Drugi želi zdravja, sreče v družini, dobre letine, varstva pred sovražniki — glej! telesni in časni blagri. Vernim mrtvim pa posebej sv. mašo naklanjamo pač samo s tem namenom, da bi bili čimprej rešeni iz trpljenja vic. —

Slednjič so na poseben način in posebnih sadov sv. maše deležni tudi vsi kristjani, ki so pri sv. maši pobožno navzoči. Tudi ti namreč z mašnikom presv. daritev pobliže sodarujejo. Strežnik, ki pri oltarju spremlja daritev in molitev mašnikovo in ž njim moli, je nasplošno zastopnik vseh, ki so pri sv. maši prisotni. Kar ta mašniku pri najsvetejši daritvi pomaga, kar mu pri molitvah odgovarja, to vse dela v imenu vseh navzočih. Ali ne bodo tedaj prihajale na vse navzoče v posebni meri in posebne milosti? Zlasti še, ker mašnik ponavljaje prav posebno moli za vse pričujoče. Tako moli pri darovanju kruha: Sprejmi, sveti Oče, vsemogočni večni Bog, ta neomadeže-

vani dar, ki ga jaz, tvoj nevredni služabnik darujem tebi, svojemu živemu, pravemu Bogu, za svoje brezštevilne grehe, žalitve in zamude, in za vse pričujoče . . . In pred izpreminjevanjem prosi Boga: Spomni se, Gospod . . . vseh pričujočih, katerih vero poznaš in veš za njih pobožnost . . . Ali mislite, predragi! da bodo te molitve brez uslišanja, ko jih moli mašnik kot namestnik samega tistega Kristusa, ki se pri sv. maši daruje? . . . .

*

Predragi v Gospodu! Kako ne bi želeli, biti pogosto deležni tudi posebnih milosti sv. maše! Dobro. Če moremo, dajmo kdaj opraviti daritev sv. maše v svoje posebne namene. Vendar k temu toliko ne prigovarjam, da se ne bo zdelo, da s tega mesta, odkoder naj govorim za dušno korist vernikov, delam za telesno dobro duhovnikov —, čeprav tudi ne morem čisto zamolčati misli, da je malo kristjana ta, ki ga ne tare ubištvo, pa ga vendar nima nikoli beliča, da bi ga daroval za sv. mašo zase ali za svoje drage. Toda drugo je, kar moram vsebolj ter zopet in zopet poudariti: da smo, kar le največkrat moremo, navzoči pri sv. maši. To pa ne samo s telesom, marveč tudi z duhom in srcem. Že ko v cerkev stopamo, pomislimo, da gremo k največjemu dejanju, kar se jih godi na svetu. In med presv. daritvijo kažimo svojo zbranost in pobožnost že na zunaj, a z zunanjostjo naj se ujema notranjost! Imejmo oči uprte na oltar, sklepajmo roke, pokrižujmo se, vstajajmo, poklekujmo — kakor je potreba, da lepo spremljamo posamezne dele sv. maše! Rabimo molitveno knjižico, rožni venec! Nihče naj se tega ne sramuje, tudi med moškim svetom ne! Kakšni veliki možje so že molili pri sv. maši iz knjižice in prebirali jagode na rožnem vencu! Tako tuje je videti, če so kristjani pri sv. maši kakor mrtvi kipi — samo da stoje v cerkvi. Ali more biti v takih mrtvih kipih kaj notranje molitve, kaj pobožne prošnje? In vendar brez te ni nič. Z gorečo molitvijo in prošnjo pa, združeno pri sv. maši z molitvijo in prošnjo Sina božjega na oltarju, bomo gotovo dosegli prav posebnega blagoslova zase in za vse, za katere bomo molili, posebnih milosti za rešitev naših duš ter za srečo in blagost na zemlji. Amen.

VI.

Predragi v Gospodu! Kadar je šel sv. Bernard k sv. maši, je tako-le nagovoril pred cerkvenimi vrati svoje posvetne misli in skrbi: Zle misli in izkušnjave srca, počakajte tu zunaj! Ti pa, moja duša, pojdi v veselje svojega Gospoda! O kristjanih prvih stoletij pa pripoveduje sv. Janez Krizostom, da so, prihajajoč k sv. opravilu, ponižno poljubljali prag svojega shajališča, a med sv. mašo je vladala pri njih taka tihota, kakor da bi ne bilo nikjer nobenega človeka.[20] — Tako moramo tudi mi skrbeti za veliko zbranost in pobožnost pri sv. maši. Dober pripomoček imamo že v tem, da večkrat z živo vero pomislimo, kaj je sv. maša; kako se pri nji na nekrvav način godi toisto, kar se je na krvav način godilo na Kalvariji; da s to najvišjo daritvijo sam Bog-človek nebeškega Očeta neskončno časti, se mu za nas zahvaljuje, nas ž njim spravlja ter nam vseh časnih in večnih dobrot prosi. Izvrsten pripomoček, da ohranimo pri sveti maši kar največjo zbranost in pobožnost, je vsekako tudi razumevanje vseh posameznih dejanj in molitev pri sv. maši. Zato vam bom skoro v več govorih razložil obrede sv. maše. Prej pa se

moram še pobaviti z nekaterimi drugimi naredbami Cerkve glede najsvetejše daritve. Tudi iz njih boste spoznali tisto visoko odličnost sv. maše, ki mora vzbujati v naših krščanskih srcih čuvstva svetega strahu in iskrene pobožnosti. Poslušajte! povzel bom več stvari v tem enem govoru. —

*

Predragi! Predvsem je po cerkvenih odredbah k r a j, kjer se sme sv. maša vršiti, redno le posvečena ali blagoslovljena cerkev, javna ali napoljavna kapela. Javne kapele so one, ki jih je škof za vedno odločil za bogočastje, jih posvetil ali vsaj blagoslovil; javne kapele morajo biti ob času službe božje vsakomur pristopne. Za napoljavne pa veljajo navadno kapele po semeniščih in vzgojnih zavodih, po bolniščnicah, sirotiščnicah, ječah itd.; niso namenjene vsem vernikom, pa tudi ne samo privatni osebi ali privatni družini.[21] — V prvih časih krščanstva, zlasti v dobi preganjanj, so seveda darovali sv. mašo kjerkoli, posebno na krajih, kjer so bili bolj varni pred preganjavci. Tako so se zbirali k sv. opravilu v hišah bogatih kristjanov, v Rimu pa zlasti v katakombah, onih podzemeljskih pokopališčih, kjer se je mlada Cerkev skrivala skoro tristo let. Ko pa je krščanstvu zasvetila svoboda, so začeli koj zidati cerkve, da so v njih obhajali najsvetejšo daritev. In tako se dandanes sv. maša redno ne sme darovati drugod nego po cerkvah in že imenovanih kapelah. Le v

posameznem, izrednem slučaju more škof iz pametnega vzroka dovoliti, da se vrši sv. maša zunaj cerkve ali kapele, pod milim nebom, na neposvečenem, toda dostojnem kraju, ali celo v privatni hiši. — A tudi kadar se izjemoma daruje sv. maša zunaj cerkve ali kapele, se mora darovati na pravilnem oltarju. V prvih stoletjih je bil oltar — kakor pri zadnji večerji Gospodovi — preprosta lesena miza. Sv. Gregor Nisenski in sv. Janez Krizostom pa že govorita o kamenitih oltarjih. Dandanes Cerkev zapoveduje, da mora biti vsak oltar za sv. mašo kamenit, ali da mora vsaj imeti vdelano štirioglato ploščo iz marmorja ali drugačnega gostega in trdega kamena, tako veliko, da more na nji ležati sveta hostija in — vsaj za silo — stati kelih. V sredi te plošče, oziroma v sredi oltarne mize mora biti vsekan grobek, jamica, v katero so vložene sv. relikvije, telesni ostanki sv. mučencev. V starih krščanskih časih so namreč najrajši maševali nad grobovi sv. mučencev. Oltarje so stavili tako, da je prišel grob pod oltar, bodisi da je sveto telo počivalo globoko pod oltarnim temeljem, ali pa da je oltar v obliki rakve pokrival svete ostanke. Kjer pa ni bilo grobov sv. mučencev, so prenašali sv. ostanke od drugod. Tako je proti koncu stare krščanske dobe prišlo v navado, kar je zdaj strogo ukazano, da se v vsak oltar devajo svetinje.[22] Slednjič mora biti vsak oltar za sveto mašo od škofa posvečen. — To so uredbe Cerkve glede kraja, kjer se sv. maša daruje. —

Kaj pa č a s, ob katerem se sme sv. maša opravljati? — Ob različnih dobah so bile navade različne. Ob časih preganjanja so darovali najsvetejšo daritev velikokrat ponoči, da so bili bolj brez skrbi zaradi sovražnikov. Zdaj sme biti sveta maša ob vsaki uri od zore do opoldne. S tem pa čas ni določen astronomično natančno, marveč približno, tako da je dovoljeno maševati že eno uro pred zoro in še eno uro po poldnevu. Še prej ali še pozneje se sme sv. maša vršiti le, če je navada, da prihajajo ljudje, zlasti delavci in posli, posebno zgodaj zjutraj k sv. maši, ali če je sila, da je treba dati umirajočemu sv. popotnico. Na božični večer pa imamo sv. mašo celo opolnoči. — Sme se pa daritev sv. maše opravljati vsak dan; le zadnje dni Velikega tedna cerkvena postava maševanje omejuje. Po sedanjih cerkvenih naredbah more vsak mašnik le enkrat na dan opraviti presv. daritev. Izvzeta sta Božič in vernih duš dan, ko smemo darovati po tri sv. maše. Dvakrat pa škofje tudi dovoljujejo maševati ob nedeljah in praznikih, če je sila. Sila je pa samo tedaj, kadar bi sicer znaten del vernikov ne mogel biti pri sveti maši, torej n. pr. če en duhovnik oskrbuje dve župniji, ki sta tako daleč ena od druge, da ljudje ne morejo priti k eni in isti sv. maši, ali če je cerkev premajhna, in še kaj podobnega.[23] — Morda me pri tej priliki tudi vprašate, ali sme biti duhovnik kak dan brez sv. maše? Sme, ker ni v Cerkvi nobene zapovedi, po kateri bi bil dolžan

maševati sleherni dan. Vendar pa sv. Cerkev želi, da njeni mašniki vsak dan mašujejo, in goreč duhovnik ludi ne opusti zlepa sv. maše brez posebnega vzroka. Saj je verjetno, da so že apostoli, če so le mogli, darovali Bogu vsak dan najsvetejšo daritev. V zapiskih o mučeništvu sv. Andreja beremo, da je na poziv poganskega sodnika, naj daruje lažnivim bogovom, odgovoril: Jaz darujem vsak dan vsemogočnemu Bogu, edinemu in pravemu Bogu — ne meso juncev ali kri kozlov, marveč brezmadežno Jagnje na oltarju. — Tako se v katoliški Cerkvi od nekdaj lepo uresničuje prerokba Malahijeva, da se od solnčnega vzhoda do zahoda opravlja Bogu neprenehoma čista daritev na vsakem kraju, kjer sta le duhovnik in oltar. In to se zlaga ludi z našimi človeškimi potrebami. Kaj, ali mar nismo dolžni vsak sleherni dan izkazovati najvišjemu Bogu najvišje češčenje? Ali nam ne prinaša vsak sleherni dan novih božjih dobrot in milosti, za katere se moramo vredno zahvaljevati? Ali nismo vsak sleherni dan posebej potrebni odpuščanja grehov in sprave z Bogom? Ali nimamo vsak sleherni dan novih skrbi in potreb, da jih Bogu v prošnji daritvi priporočamo? O, vse tako je. Zato pa hvala, neizmerna hvala Bogu za vsakdanjo daritev sv. maše![24] —

Mašnika, ki daruje sv. mašo, vidite stati pred oltarjem v posebni o b l e k i. V drugi Mozesovi knjigi beremo, da je ukazal Bog Mozesu: Naredi Aronu, svojemu bratu, sveta oblačila v čast in

lepoto. In govori z vsemi, ki so umetnega srca, katere sem jaz napolnil z duhom umetnosti, da naj narede oblačila Aronu, da v njih posvečen meni služi. (2 Moz. 28, 2—3.) Če je Bog že v Starem Zakonu hotel, da opravlja duhovnik daritev v posebni, lepi in bogati obleki, koliko bolj je njegova volja, da sveta Cerkev v Novem Zakonu tolsto odreja. Že zgodaj je uvedla Cerkev posebno liturgično obleko za vsa bogoslužna opravila, zlasti seveda za sv. mašo. Spodobi se in prav je tako, zato da se svete skrivnosti ločijo od navadnih, posvetnih opravil; in pa zato, da ludi obleka budi tako v duhovnikih kakor v vernikih sveto spoštovanje in globoko pobožnost. — Le nakratko morem omeniti, kakšna posebna oblačila ima mašnik na sebi pri sv. maši. Poleg talarja in kolarja, ki vsi veste, kaj sta, nosi najprej okrog vratu in po ramah in plečih ogrnjeno poramnico ali amikt — večjo, platneno, belo ruto. Včasih so imeli amikt na glavi ves čas, ko so se napravljali v mašno obleko, in so ga šele potem, ko so bili že popolnoma napravljeni, ali pa celo šele pred oltarjem spustili na rame, kakor to še zdaj delajo nekateri redovniki.[25] Tako razumemo pomen, ki se amiktu prideva. Po besedah molitve, ki jo moli mašnik, ko si amikt ogrinja, pomeni namreč čelado zveličanja, s katero se vojskujmo zoper izkušnjave zveličanja, ki izvirajo iz počutkov. — Potem je mašna srajca ali alba, t. j. bela, platnena halja do petâ. Njena belina pomeni čistost in nedolžnost, ki sta najlepša

priprava za presv. daritev. — Mašno srajco ima mašnik nad ledjem podpasano s pasom ali cingulom, t. j. okroglo, dolgo vrvco, zloženo v dve gubi. Cingulum opominja mašnika dolžnosti do treznosti in zdržnosti, da mu počutki ne omadežujejo čistosti. — Na levi roki nosi mašnik naročnico ali manipelj, čez prsi pa križema štolo ali naprsnico. Manipelj je bil prvotno znojni prtič. Zato mašnika še zdaj opominja, naj v vinogradu Gospodovem pridno dela in se trudi, da bo nekoč sladko njegovo plačilo. Štola pa je veljala od nekdaj za posebno znamenje duhovske časti. V Sv. Pismu pomeni večkrat lepšo, pražnjo obleko. Bržkone zato moli mašnik, ko štolo nadeva: Vrni mi, Gospod, obleko nesmrtnosti, ki sem jo izgubil po grehu prvega očeta, in čeprav nevreden pristopam k tvoji sveti skrivnosti, naj si vendar zaslužim večno veselje. — Slednjič je še mašni plašč ali kázula. Mašni plašč je bil nekoč široko oblačilo, ki je ves život ogrinjalo. Pomeni pa jarem Gospodovih zapovedi ter ljubezen, po kateri je ta jarem sladak in njegovo breme lahko.[26] —

Opazujete pa, moji častiti poslušavci, da je vrhnja mašna obleka, namreč plašč, manipelj in štola, ob različnih dnevih različne b a r v e: bela, rdeča, zelena, vijolična ali črna. Tudi to je sveta Cerkev tako odredila, da daje ob različnih godovih in dnevih leta vidnega izraza različnim verskim čuvstvom in mislim. Bela barva je znak veselja ter nedolžnosti in čistosti; rabi se v praznike Gospodove, Marijine, angelov in svetnikov, ki niso mučenci. Rdeča barva, znamenje ljubezni in trpljenja (krvi), služi o Binkoštih, ob godovih Kristusovih muk in ob dnevih sv. mučencev. Zelena barva, simbol upanja, je v rabi ob nedeljah po sv. Treh kraljih in po Binkoštih, ob katerih nobenega posebnega svetnika ne obhajamo. Ž njo je izraženo upanje Cerkve v zasluženje Kristusovo in zveličanje njenih otrok. Vijolična barva pomeni ponižnost in spokornost in je ukazana zlasti v Adventu in postu. Črna barva se v znamenje žalosti rabi na Veliki petek in pri sv. maši za mrtve. —

*

Predragi v Gospodu! Kraj za sv. mašo je torej cerkev. O kako svet je ta kraj! Tu ni drugega kakor hiša božja in vrata nebeška. (1 Moz. 28, 17.) Ali ne bomo ljubili svojih cerkva? spoštovali njihove svetosti? Ne daj Bog, da bi se kdaj na svetem kraju vedli nesveto! — Lepši del dneva je čas za sv. mašo: od zore do poldne. Ali ne vstaja tu misel, da moramo ljudje mlada in krepka leta svoja Bogu darovati? da moramo začeti Bogu služiti ob zori, še koj v začetku svojega življenja? Dobro je človeku, če nosi jarem Gospodov od zgodnje mladosti. — V posebno obleko oblečen, naj bo mašnik ves odločen od sveta, ko opravlja presv. daritev. Tako morajo v cerkvi pri sv. maši biti naše duše strani od vsega posvetnega, samo z Bogom združene. — In barve

na mašni obleki, ali nam ne pomagajo, da smo zbrano in pobožno pri sv. maši, če njihov pomen na sebi premišljujemo? Pred oltarjem vidimo mašnika v beli obleki. Oj blažena sveta nedolžnost in čistost! Ali si še v naših dušah, kakor si prišla vanje po sv. krstu? Ali kdaj smo te izgubili s prvim smrtnim grehom? In kolikokrat smo te poslej še izgubili? In zdaj, v tem trenutku, ali te imamo, ali te nimamo? ... — Mašnika vidimo v rdeči obleki. O ljubezen božja, ki vse pretrpi za Boga in za nebesa: Ali gori v nas ljubezen? Kakšna? Ali res do Boga — ali pa do sveta? do nebeških reči — ali do prahu zemlje? Za kakšne žrtve smo pripravljeni, če res ljubimo Boga? Ali tudi za žrtev krvi — kakor sveti mučenci? ... — Mašnik stoji pri oltarju v zeleni obleki. Kod hodi naše upanje? Ali samo po zemeljskih stezah — ali tudi po nebeških potih? Ali upamo prav? Ali ne zaupamo predrzno v božjo milost, v sámo božjo pomoč, brez našega sodelovanja? Tako se ne bomo zveličali! ... — Vijolična barva —. Ah, pokore je treba, pokore! Oj naši grehi, kako nas težijo! Gorje nam, če nam jih bo Bog zadržal! Hitro teče življenje, bliža se smrt, — duhovnik stoji pri oltarju v črni barvi — oh smrt, grob, sodba, vice, pekel ...

Glejte, predragi! Vse polno svetih in zveličavnih misli. Premišljujmo včasih tako pri sveti maši in vmes molimo, obujajmo v srcu hvalo, zahvalo, kesanje in prošnjo. Amen.

VII.

Predragi v Gospodu! Začnem z razlaganjem sv. maše po njenih posameznih delih in važnejših obredih. Tri glavne dele evharistične daritve, namreč darovanje, izpreminjevanje in zauživanje, je določil Jezus Kristus sam, ko je pri zadnji večerji kruh in vino Bogu daroval, ju v svoje telo in kri izpremenil ter dal apostolom zaužiti. Druge, nebistvene dele in obrede je dodala sv. Cerkev deloma že ob času apostolov, deloma pozneje. Zakaj Cerkev božja se ni dala premotiti po skromnih podobah kruha in vina, ki se je vanje odel ponižni Gospod, ko je hotel ostati pri človeških otrocih do konca sveta kot njihova daritev in hrana. Cerkev božja je pod temi podobami z očmi vere zmerom jasno videla Njega, ki vlada svetovom, in pred katerim se v strahu sklanjajo kerubi. Zato je, čim je sama prihajala k moči in veljavi, obdajala evharistično skrivnost z vedno večjim sijajem. Čudesi bazilik in katedral so vstajali, stavbarstvo, kiparstvo, slikarstvo — vse je tekmovalo, da pripravi najvišjemu duhovnu in daritvenemu Kralju vrednih prebivališč. Pa tudi sveti mašni obredi naj bi bili sijajno-blesteč plašč, s katerim

je Cerkev odela pod podobami kruha in vina skrito veličanstvo.[27] Obenem naj bi sveti mašni obredi — kakor pravi sv. cerkveni zbor Tridentinski — vernike spodbujali k premišljevanju vzvišenih svetotajstev, ki se skrivajo v tej daritvi.[28] Ta namen pa bo dosežen le, če kristjani vemo in razumemo, kaj mašnik pri oltarju dela in moli. Zato nam pomagaj sveta milost božja, da z vsem krščanskim zanimanjem sledimo temu razlaganju sv. maše! —

*

Predragi! Za sv. mašo napravljeni mašnik vzame v zakristiji kelih in gre ž njim pred oltar. Spremlja ga strežnik z mašno knjigo. O kelihu povejmo mimogrede nekaj besed! Kelih je bogoslužna ali liturgična posoda za vino in presveto Rešnjo Kri. K kelihu spada patena ali božja skledica, na katero se polaga sv. hostija. Kakšen je bil kelih, ki ga je Jezus rabil pri zadnji večerji, ne vemo. V prvi krščanski dobi so imeli kelihe iz lesa, gline, stekla in kovine. Stekleni kelihi so bili v rabi do Gregorja Velikega. Lesene kelihe in patene po so tudi tam imeli še v srednjem veku. Po sedaj veljavnem liturgičnem pravilu mora biti kelih zlat ali srebrn pa pozlačen. Če je cerkev ubožna, da si ne more omisliti zlatega ali srebrnega keliha, je dovoljen tudi cinast, a kupa mora biti znotraj pozlačena. Kupa iz bakra ali stekla ni dovoljena. Vse to velja tudi o pateni. Kelih in patena morata biti od škofa posvečena.[29] — Pri kelihu,

napravljenem za sv. mašo, so razen patene še te-le stvari: korporal — tenek, ličen prt, na katerega mašnik poklada presv. Rešnje Telo; pala — majhno pokrivalce, s katerim je kelih po darovanju pokrit; purifikatorij — t. j. rutica, s katero mašnik med sv. daritvijo po zauživanju snaži in izbrisuje pateno, prste in usta; velum — ali zagrinjalo za kelih, in burza, ki se vanjo spravlja korporal, kadar se ne rabi. Zagrinjalo čez kelih in burza sta zmerom take barve kakor mašna obleka. —

Ko pride mašnik s kelihom k oltarju, postavi kelih na razgrnjeni lični prt ali korporal, odpre mašno knjigo, gre dol pred oltarjeve stopnjice in začne sv. mašo s tem, da se pokriža: V imenu Očeta in Sina in Sv. Duha. Amen. Kako bi le mogel lepše začeti presv. daritev, ki je ponavljanje krvave daritve na križu! Ker so se prvi kristjani pri vsakem delu zaznamovali s križem, je brez dvoma pokrižanje v početku sv. maše že od nekdaj v navadi.[30] — Potem mašnik s strežnikom moli pristopne molitve. Strežnik povsod drugod pri sv. maši zastopa navzoče verno ljudstvo; le tukaj moli z mašnikom v imenu duhovščine, ki je nekoč molila te molitve s škofom. Vesela je sama na sebi beseda: Stopil bom k oltarju božjemu, k Bogu, ki razveseljuje mojo mladost. Tako so peli nekdaj novokrščenci, ko so šli od krstnega kamena v cerkev k mizi Gospodovi. O, kako je morala vžigati v njihovih srcih misel: k Bogu, ki

razveseljuje mojo mladost!... Kot novokrščenci so bili pravkar prerojeni iz vode in Sv. Duha, torej resnično mladi, še-le postali otroci božji. Kaj čuda, če so šli vriskaje svojemu Bogu naproti! Pri nas je to malo drugače. Naša vesela krstna mladost je davno za nami. A mladi smo morda v drugem, manj veselem pomenu: naše nadnaravno življenje je morda še-le na početku, nerazvito, zaostalo, tako da čeprav hodimo že dolgo v luči krščanstva, smo morda vendarle mladi, t. j. slabi na milosti. Naj nas torej On, ki je močan, pokrepča, naj razveseli tudi to našo žalostno mladost in nedoletnost![31] — Pristopne molitve so zložene iz treh delov: iz 42. psalma, očitne spovedi in prošnje za usmiljenje in odpuščanje grehov. Dvainštirideseti psalm izraža vsa čuvstva, ki naj napolnjujejo pri presv. daritvi mašnika in ljudstvo: hrepenenje po Bogu, zavest človeške nevrednosti, željo po milosti božji, veselo zaupanje v Boga in njegovo pomoč zoper vse, kar nas more zbegati: zoper greh, izkušnjave in morečo zavest zadolženja. Tako-le se glasi:[32] Sodi me, Bog, in razsodi mojo pravdo zoper nesveto ljudstvo; krivičnega in zvijačnega človeka me reši! Ker si ti moja moč, o Bog, zakaj si me zavrgel? In zakaj hodim žalosten, ko me stiska sovražnik? Pošlji svojo luč in svojo resnico, da me popeljeta in pripeljeta na tvojo sveto goro in v tvoje šotore. In stopil bom k oltarju božjemu, k Bogu, ki razveseljuje mojo mladost. Hvalil te bom s citrami, Bog, moj Bog! Zakaj si žalostna,

moja duša, in zakaj me vznemirjaš? Upaj v Boga, zakaj še ga bom hvalil; on je pomoč mojega obličja in moj Bog. — V očitni spovedi ali konfiteorju se mašnik in ljudstvo obtožita svojih grehov. Svoje grehe spoznamo ne le pred Bogom, marveč tudi pred Marijo, pred angeli in svetniki in pred verniki na zemlji, ker greh ne žali samo Boga, marveč tudi celo občestvo svetnikov, in ker nas zavest naših grehov priganja prositi priprošnje Marijine, angelske in svetniške pa tudi priprošnje vernikov na zemlji. Mašnik in strežnik molita očitno spoved globoko sklonjena in se pri besedah: moj greh! moj greh! moj preveliki greh! trikrat na prsi udarita — vse v znamenje globoke strtosti in kesanja. — Po sledeči prošnji za usmiljenje in odpuščanje mašnik zaupno gre po stopnicah do oltarja; grede še moli za dušno očiščenje sebi in vsem pričujočim. Ko do oltarja pride, se s sklenjenimi rokami na oltar nasloni — oltar pomeni Kristusa, nanj se je treba nasloniti —, prosi še enkrat odpuščanja grehov po zasluženju vseh svetnikov, zlasti tistih, katerih svetinje so v oltarju, in oltar poljubi, da izkaže čast Kristusu in njegovim svetnikom. —

Pri veliki, slovesni sv. maši zdaj mašnik kadila v kadivnico dene in oltar pokadi. Kadilo, ki se k nebu dviga, je podoba tistega češčenja, ki ga samo Bogu izkazujemo, ko ga molimo. Sv. Janez gleda v Skrivnem razodetju 24 starejšin, ki stoje pred tronom božjim in imajo v rokah zlate posode

s kadilom. To kadilo, pravi, so molitve vernikov. (Skr. raz. 5, 8.) Zato naj se pri kajenju oltarja z mašnikovo dviga k Bogu molitev vernikov — tako prijetna, kakor je vonj kadila. —

Nato gre mašnik na listno stran oltarja. Iz mašne knjige moli vstop ali introit. Po naredbi papeža Celestina I. († 432) so nekdaj, ko je šel mašnik k oltarju (zato: vstop) peli pevci prazniku primeren psalm s predpevkom v začetku in: Slava Očetu ... na koncu. Zgodaj pa so psalm okrajšali, in ostal je samo predpevek in ena vrstica iz psalma. V introitu je navadno izražena glavna misel cerkvenega časa ali godu.[33] Tako — da navedem le par primerov — se glasi introit na božični dan: Gospod mi je rekel: Moj sin si ti, danes sem te rodil. — Zakaj hrume narodi in si ljudstva vmišljajo prazne reči? Slava Očetu itd. Na Velikonoč pa: Vstal sem in še sem pri tebi, aleluja; položil si name svojo roko, aleluja; čudovita je tvoja vednost, aleluja, aleluja. — Gospod, preizkusil si me in spoznal; poznal si moje ponižanje in moje vstajenje. Slava Očetu itd. Ali o Binkoštih: Duh Gospodov je napolnil ves svet, aleluja; in on, ki vse obsega, ima vednost o vsakem glasu, aleluja, aleluja, aleluja. — Vzdigne naj se Bog in razkrope naj se njegovi nasprotniki, in kateri ga sovražijo, naj beže izpred njegovega obličja. Slava Očetu itd. — Ko začne mašnik moliti introit, se zopet pokriža; le pri črni maši ne pokriža sebe, marveč naredi križ čez

mašno knjigo v znamenje, da ne bo molil in daroval toliko zase, marveč bolj za duše v vicah. —

Po odmoljenem introitu se mašnik vnovič spomni grešnosti svoje in vsega pričujočega ljudstva. Zato sredi oltarja, menjaje se s strežnikom, milo prosi: Kyrie, eleison! Christe, eleison! Kyrie, eleison! Gospod, usmili se! Kristus, usmili se! Gospod, usmili se! Pretresljivi so ti: eleison! usmili se! ki se ponavljajo nič manj nego devetkrat. Kakor bi kdo v temni noči ali daleč kje na vodni gladini vpil na pomoč, da ne pogine, da ne utone ... Ali ne bo slišal teh klicev vsemogočni in usmiljeni Gospod? Ah, gotovo se bo ozrl na skesano srce mašnikovo, na skesana srca vernikov, odpustil bo greh ter delil milost in zveličanje. Mašnik ne dvomi, da bo tako uslišan on in verno ljudstvo. Zato prevzet zavoljo ljubezni in dobrote božje iz globočine potolaženega in hvaležnega srca moli, ali pri slovesni sv. maši zapoje: Gloria in excelsis Deo! To je angelski spev, ker se začenja s hvalnico, ki so jo pri Gospodovem rojstvu peli angeli na betlehemskih poljanah. Neizrečeno veličasten in vesel slavospev je Gloria, zato se n. pr. v Adventu, postu, Križeve dni in pri sv. mašah za mrtve izpušča, ker se ne ujema s pokoro in žalostjo. Včasih so smeli navadni mašniki moliti glorijo le na Velikonoč, škofje pa so jo molili vse nedelje in praznike. Prišla je pa v rimski mašni obred vsaj že v početku 6. stoletja,[34] in to z Vzhoda, kar kaže že njen kratki, burni slog.[35] Samo poslušajte to glorijo: — Slava

Bogu na višavah in na zemlji mir ljudem, ki so blage volje. Hvalimo te, slavimo te, molimo te, poveličujemo te, hvalo ti dajemo zavoljo tvoje velike slave. Gospod Bog, kralj nebeški, Bog Oče vsemogočni! Gospod, edinorojeni Sin, Jezus Kristus! Gospod Bog, Jagnje božje, Sin Očetov! ki odjemlješ grehe sveta, usmili se nas! Ki odjemlješ grehe sveta, sprejmi našo prošnjo! Ki sediš na desnici Očetovi, usmili se nas! Zakaj ti sam si svet, ti sam Gospod, ti sam najvišji, Jezus Kristus, s Svetim Duhom v časti Boga Očeta. Amen.

*

Predragi v Gospodu! Vselej, kadar smo pri sv. maši, se spomnimo zopet in zopet, da z mašnikom tudi mi najsvetejšo daritev Bogu darujemo. Saj nam pravi apostol sv. Peter: Vi vsi ste sveto duhovstvo, da darujete duhovne darove, prijetne Bogu po Jezusu Kristusu. (1 Pet. 2, 5.) Zatorej naj bodo čuvstva mašnikova zares tudi naša čuvstva pri vsakem posameznem delu sv. maše. Ob pristopnih molitvah naj bo zlasti živo naše hrepenenje po Bogu in njegovi milostni daritvi; pa tudi zavest grešnosti in nevrednosti naše naj nas prav globoko prešinja. Iz polnega srca kličimo z mašnikom: Kyrie eleison! proseč božjega usmiljenja. V naših grehih, izkušnjavah, nevarnostih, težavah, skrbeh, bridkostih nam ni zemeljskim popotnikom prav nobena molitev bolj potrebna, nego je ta: Gospod, usmili se! Kristus, usmili se! Pri gloriji pa naj zbeže

od nas vse temne megle. Čuvstvo čiste radosti naj nas prevzame. Saj tudi v najsvetejši daritvi — kakor nekoč v Betlehemu — prihaja na zemljo naš Odrešenik... Sv. Filip Nerij je na dan svoje smrti zgodaj zjutraj še maševal. Pri gloriji se je zamaknil in je začel peti in je celo glorijo od kraja do konca tako blaženo izpel, kakor bi bil že v nebesih med angeli in svetniki.[36] Tudi mi veselo molímo pri sv. maši glorijo, čeprav še hodimo po tej solzni dolini! Solze te zemlje ne teko večno. Nekoč — in morda kmalu — se odpro vrata v nebeško glorijo. Niso to samo sanje — resnica je, odkar so prepevali angeli v Betlehemu in je stopilo božje Dete iz jasli na križ. O, daj Bog, da bomo vsi deležni te sladke resnice! Amen.

VIII.

Predragi v Gospodu! O plemenitem vitezu Fernandu Antolinu se to-le pripoveduje: Okrog l. 982. so divji afriški Mavri zavojevali večji del Španije in grdo stiskali podjarmljene kristjane. Zoper te sovražnike je bil kot vrhovni poveljnik poslan Fernand Antolin, ki se je tudi zelo uspešno ž njimi vojskoval in jim prizadel nekatero izgubo. Mavri pa so po ogleduhih izvedeli, da hodi hrabri vojskovodja vsak dan k sv. maši, in da te navade ne opusti, naj se zgodi, kar hoče. Nekega dne so torej napadli špansko vojsko med sv. mašo in jo hudo ogrozili. Častniki so to brž sporočili generalu, ki je bil res v cerkvi. Toda le-ta je mirno dejal, da mora najprej biti pri sv. maši, potlej da bo že tudi s sovražniki obračunal. Odposlanci so silili vanj, da bi vendar takoj šel k armadi. On pa je vztrajal in jim dejal: Ne bojte se, dragi bratje moji! Bog, kateremu služim, nas bo varoval. — Tedaj so vojaki odšli, misleč, da je vse izgubljeno. Toda bilo je prav nasprotno. Povrnivši se na bojno polje, so videli na čelu lastne vojske jezdeca, čisto kakor Fernand, ki je s silno močjo navalil z vojaki na Mavre in jih napodil v beg. Vsi, ki niso vedeli za

poveljnikovo odsotnost, so pripisovali zmago njemu. Le-ta pa je kmalu nato prišel iz cerkve, namenjen na bojišče. Tedaj so mu povedali, kaj se je zgodilo, in Fernand je rekel: Ne morem misliti drugače, nego da je Bog poslal svojega angela, ki si je nadel mojo podobo in je na čelu hrabre vojske izvojeval zmago.[37] — Kakšno plačilo za pobožno navzočnost pri sv. maši! Kako neizmerno pa je tudi ta mož cenil daritev sv. maše, da ga celo nevarnost vojnih izgub ni mogla odtrgati od nje! Tudi mi jo bomo cenili tembolj, čimbolj jo bomo poznali. Spoznali pa bomo sv. mašo tem globlje, čim natančneje bomo premišljevali tudi njeno liturgijo, njene sv. obrede. Zadnjič smo le-te premislili do glorije. Danes lepo nadaljujmo! —

*

Po gloriji mašnik oltar poljubi, se k ljudstvu obrne, roke razprostre in zopet sklene, kakor bi hotel vse v prisrčni ljubezni objeti, ter reče: Dominus vobiscum! Gospod z vami! Strežnik mu v imenu ljudstva odgovori: Et cum spiritu tuo! In s tvojim duhom! Ta pozdrav, s katerim mašnik med sv. daritvijo večkrat pozdravi verno ljudstvo, je zelo star in lep. Že v Starem Zakonu je angel pozdravil Gedeona: Gospod s teboj, ti najmočnejši izmed mož! (Sod. 6, 12) in Booz iz Betlehema je, prišedši na njivo, žanjcem rekel: Gospod z vami! (Rut. 2, 4) in nadangel Gabriel je prečisto Devico Marijo počastil: Zdrava, milosti polna, Gospod

s teboj! (Lk. 1, 28.) Kaj boljšega bi mogel želeti mašnik vernikom, nego da je Gospod ž njimi, da je Bog njihov vedni spremljevavec, pomočnik in varih, da posebej pri najsvetejši daritvi blagoslavlja njihovo pobožnost ter uslišuje njihove molitve. Pa tudi verniki mašniku, pastirju svojih duš, ne morejo voščiti lepšega, nego da ga Gospod Bog spremlja, razsvetljuje, varuje, krepča. Tako si želijo mašnik in verniki v medsebojni ljubezni najboljših nebeških darov.[38]

Po tem pozdravu in odzdravu gre mašnik zopet h knjigi na listni strani in s klicem: Oremus! Molímo! vernike povabi k molitvi ter sam moli takoimenovano kolekto ali zbirno molitev. Ob drugi priliki sem vam pripovedoval,* kako so se krstjani prvih stoletij postne dni shajali k slovesni službi božji, kar so imenovali statio, štacijon. Ko so se zbrali v kaki cerkvi blizu tam, kjer je bil tisti dan štacijon in odkoder je šla potem procesija v štacijonsko cerkev, so opravili molitev nad zbrano množico. To je bila prvotno kolekta, namreč oratio super collectam, t. j. molitev nad zbranim ljudstvom. Pozneje so to poznamenovanje prenesli na prvo cerkveno molitev pri sv. maši. Nekako do 11. stoletja je bila samo ena kolekta v navadi; v 12. in 13. stol. pa so jih molili nekatere dni po tri, po pet in tudi po sedem.[39] Prav tako jih dandanes večkrat mo-

* Glej Božji dnevi. Šestintrideset govorov za življenje s Cerkvijo. V Ljubljani 1926. K. T. D. H. Ničman. Post in postni časi.

limo po več, bodisi da Cerkev poleg glavnega dnevnega godu še en ali več drugih svetniških spominov obhaja ali pa da še za kako posebno potrebo pri sv. maši moliti ukazuje. Ali naj navedem nekaj zgledov, kako kratke, jedrnate in neizrečeno lepe so te kolekte, zlasti kar jih je iz starejših stoletij Cerkve? Čujte n. pr. kolekte v Adventu! Prvo adventno nedeljo moli mašnik: Obudi svojo moč, prosimo, Gospod, in pridi, da nas s svojim varstvom nevarnosti naših grehov iztrgaš in s svojim odrešenjem zveličaš. — Drugo nedeljo: Obudi naša srca, Gospod, da pripravimo pota tvojemu Edinorojenemu, da ti moremo po njegovem prihodu služiti z očiščenimi dušami. — Tretjo nedeljo: Prilagôdi, prosimo, Gospod, svoje uho našim prošnjam in temo našega srca z milostjo svojega obiskanja razsvetli. — Četrto nedeljo: Obudi svojo moč, prosimo, Gospod, in pridi in z veliko močjo nam pomagaj, da po tvoji milosti usmiljenje tvojega odpuščanja to pospeši, kar zavirajo naši grehi. — Silno kratko, krepko in lepo je vse to. To so molitve katakombskih krstjanov, ki so, zmerom viseč med življenjem in smrtjo, Bogu povedali z malo besedami, kar je bilo treba povedati, potem pa so vse prepustili božji najsvetejši volji. Da so znali biti pri tem tudi čudovito nežno čuteči, razodevajo mnoge kolekte, tako n. pr. ona krasna na 9. nedeljo po Binkoštih: Naj bodo odprta ušesa tvojega usmiljenja, Gospod, za prošnje ponižno prosečih, in da moreš uslišati naše želje, daj.

da samo to prosimo, kar je tebi dopadljivo. — Kakšna otroška rahločutnost! Bog naj najprej vodi srca, da bodo želela le pravih, Bogu všečnih, zveličavnih reči, potlej naj še-le posluša človeške prošnje![40] — Ko mašnik kolekte moli ali — pri slovesni maši — poje, drži roke povzdignjene in razprostrte. Tako so molili prvi kristjani, o čemer še zdaj pričajo na stenah v katakombah takozvane orante, t. j. ženske podobe z velikimi, temnimi očmi, resnobnimi, skoraj moškimi potezami in z rokami, razprostrtimi v molitvi. Razprostrte roke pri molitvi izražajo dviganje duha k Bogu; obenem pa je razprostiranje rok, tako pravi Tertullian, kristjane spominjalo na križanega Zveličarja.[41] Sklepajo se pa večina vse kolekte in sploh cerkvene molitve, ki se obračajo do Boga Očeta, z besedami: Po Gospodu našem Jezusu Kristusu, tvojem Sinu, ki s teboj živi in kraljuje v edinosti Sv. Duha, Bog od vekomaj do vekomaj. Amen. S tem sklepanjem nas Cerkev uči, da moramo moliti v imenu Jezusovem, da bomo uslišani, kakor nam je Gospod sam obljubil, rekoč: Ako boste Očeta kaj prosili v mojem imenu, vam bo dal. (Jan. 16, 24.) —

Po zbirni molitvi ali zbirnih molitvah sledita list in evangelij, vmes pa takozvana stopniška molitev ali gradual. Pri sveti maši kaj brati iz Sv. Pisma, je stara šega, ki sega v apostolske čase. Brali pa so v stari dobi po več odstavkov iz Starega in Novega Zakona. V vzhodni Cerkvi se je ta navada ohranila do današnjega dne. V

zahodni, rimski, pa od 5. stoletja naprej beremo redno samo dva odstavka, in sicer enega navadno iz kakega lista apostolov, drugega pa iz štirih evangelijev. Zato se prvo berilo kar list, drugo pa evangelij imenuje.[42] Pri slovesni sv. maši se list in evangelij pojeta. Na koncu lista pravi strežnik v imenu ljudstva: Deo gratias! Hvala Bogu! namreč za božje nauke, ki smo jih prejeli po apostolih ali — kadar je list iz Stare Zaveze — po prerokih.

Stopniška molitev ali gradual med listom in evangelijem se zato tako imenuje, ker je nekoč pevec, ki jo je naprej pel, stal na stopnicah (gradus) takoimenovanega ambona, t. j. vzvišenega kraja blizu oltarja, odkoder sta se tudi prebirala list in evangelij. Ta stopniška molitev so bili prvotno celi psalmi, ki so jih prepevali v stari dobi med obema beriloma nekaj zato, da bi predolgo branje poslušavcev ne utrudilo, nekaj pa tudi, ker so hoteli pri božji službi vedno družiti pouk ljudstva in slavo božjo[43] Zdaj je gradual le še nekaj vrstic iz psalmov ali katere druge knjige Sv. Pisma, ki se ujemajo s praznikom ali dnevom, in ki se jim navadno pristavlja: aleluja, t. j. hvalite Gospoda! Pri mašah v vijolični barvi od nedelje sedemdesetnice pa do Velike sobote pa se aleluja opušča, in gradual se v tej dobi nadaljuje z molitvijo žalostne ali spokorne vsebine, ki se imenuje trakt, ker se pri petju bolj zateguje (trahitur). Pri sv. maši o Veliki noči, o Binkoštih, o sv. Rešnjem Telesu, v praznik Matere božje Sedem žalosti in pri črnih mašah se berejo

po gradualu ali traktu še posebno lepe svete pesmi, sekvencije imenovane. Zelo stare so in vendar vedno nove in iznova v srce segajoče, kar je gotovo znamenje, da so bili njihovi pisavci z božjim duhom navdani.[44] —

Pri evangeliju ne smemo prezreti globokega spoštovanja, s katerim se bere, oziroma — pri slovesni maši — poje. Mašnik poprej sredi oltarja sklonjen moli in milosti prosi, da bi vredno in dostojno oznanjeval sv. evangelij. Ko začne evangelij brati, oziroma diakon peti, pokriža evangelij in sebe. Pri peti maši se evangeljska knjiga tudi pokadi. Ko se začetek evangelija oznani, pravi strežnik: Slava tebi, Gospod! in vse ljudstvo vstane, se pokriža in med branjem ali petjem evangelija stoji. Konec evangelija pa mašnik odbrani ali odpeti evangelij poljubi v znamenje zahvale za veselo oznanilo, in strežnik pravi v imenu ljudstva: Hvala tebi, Kristus! namreč hvala, prisrčna hvala dobremu Zveličarju za njegov nauk in sploh za njegovo življenje, trpljenje in smrt! —

Po evangeliju mašnik moli ali — pri slovesnih mašah — zapoje vse nedelje in zapovedane praznike in še nekatere druge dni vero, Credo. V prvih časih niso molili vere pri sv. maši. Ko so pa razni krivoverci tajili in kvarili verske resnice, je Cerkev zahtevala, da vsi oni, ki se udeležujejo sv. maše, javno in slovesno izpovedo sv. vero.[45] Veroizpoved, ki je del sv. maše, se imenuje Nicejsko-carigrajska, ker je bila sestavljena na vesoljnih cerkvenih zbo-

rih v Niceji in Carigradu. Od apostolske vere se loči v tem, da so nekateri verski členi v nji bolj natanko opisani; zato je tudi nekoliko daljša. Vera se vselej moli stojé. Le pri besedah: Et incarnatus est — In se je učlovečil, mašnik na desno koleno poklekne, da tako počasti skrivnost učlovečenja Sina božjega. —

*

Predragi v Gospodu! Pri zbirni molitvi sv. maše je posebno ugoden čas, da se kristjani spomnimo svojih časnih in večnih potreb, pademo pred Bogom na kolena in — kakor mašnik z razprostrtimi, tako mi — s povzdignjenimi rokami prosimo božjih dobrot za dušo in telo. — Pri listu se zavedajmo, kako dober je Bog, ki nam je v Sv. Pismu razodel svojo besedo in svojo voljo. Cesar Konštantin je pisal nekoč sv. Antonu pismo, polno češčenja in spoštovanja do svetnika. Eden svetnikovih učencev se je zavoljo tega čudil cesarjevi ljudomilosti in dobrodušnosti. Sv. Anton pa mu je dejal: Ne čudi se temu! Čudi se pa, da je vsemogočni Bog, kralj nebes in zemlje, v Sv. Pismu poslal pismo nam ubogim, grešnim ljudem![46] Resnično, vsi se temu čudimo, Boga za toliko milost zahvalimo in sklenimo živeti po besedi in volji božji! — Ko pa pri evangeliju vstanemo in se na čelu pokrižamo v znamenje, da se ne sramujemo biti kristjani, naj zraste v naših srcih tudi naš pogum, da smo pripravljeni, če treba, braniti evangelij s svojimi ro-

kami, s svojo krvjo, z življenjem svojim. Vreden je tega sv. evangelij. Sv. evangelij je takorekoč Kristus sam. Pribežim k evangeliju kakor h Kristusu navzočemu, pravi sv. Ignacij Antiohijski, in podobno veliki Avguštin: Evangelij so usta Kristusova; v nebesih sedi in na zemlji govori.[47] — Kar pa Kristus na zemlji govori, to mi v veroizpovedi očitno spoznavamo. O, ponosno in hvaležno molímo pri sv. maši z mašnikom vero! To je vera naša, ki premaga svet. Vsak njen stavek je večna resnica, v stoletjih s krvjo mučeniško oškropljena. Kaj so si prizadejali sovražniki božji, da bi izbili le en sam kamen iz mogočne stavbe svete vere! Zaman! Moči peklenske je ne bodo premagale... O, ponosno in hvaležno izpovedujmo to vero vsekdar! Amen.

IX.

Od začetka do po evangeliju je bila v stari krščanski dobi maša katehumenov. Pri tem delu so bili namreč obenem z verniki navzoči katehumeni, t. j. tisti, ki so se pripravljali za sv. krst. Zato je bil bistven namen prvemu delu javne službe božje v tej dobi pouk, namreč predvsem pouk katehumenov, pa tudi vernikov. Prav zaradi tega so brali in tudi razlagali po več odstavkov iz Sv. Pisma. Potem so se katehumeni umaknili, in pričela se je prava maša vernikov. Dandanes del sv. maše, ki smo ga dozdaj razložili, lahko smatramo za pripravo na glavne dele. Prvi glavni del sv. maše je darovanje; le-to naj vam danes predočim in razložim! —

*

Predragi! Preden je Kristus pri zadnji večerji kruh in vino izpremenil v svoje telo in svojo kri, je kruh in vino v ta vzvišeni namen blagoslovil in ju nebeškemu Očetu daroval. Toisto stori mašnik pri darovanju: Bogu daruje kruh in vino kot tisto tvarino, ki bo služila za najsvetejšo daritev. Obred darovanja je tak-le: Mašnik po evangeliju, ozi-

roma po veri, zopet pozdravi ljudstvo s pozdravom: Dominus vobiscum! ga zopet pokliče k skupni molitvi z: Oremus! ter moli kratek psalmov predpevek, ki mu takisto darovanje ali ofertorij pravimo. Slišali ste že, da so v starih krščanskih časih prinašali verniki k službi božji darov, zlasti kruha in vina. V tem, ko je mašnik darove sprejemal in to, kar je bilo potrebno za sv. daritev, odločeval, so peli pevci primeren psalm s predpevkom. Ko pa so verniki od 12. stoletja naprej darove v prirodninah bolj in bolj opuščali, je izpadel tudi psalm in peli so le še samo antifono ali predpevek.[48] Ta predpevek še zdaj mašnik moli; tudi v njem je — kakor v vstopu — posebno izražen pomen dneva ali cerkvenega godu. — Potem mašnik odgrne kelih, ga postavi nekoliko proti listni strani, vzame v roke pateno s hostijo, jo dvigne in daruje kruh, moleč: Sprejmi, sveti Oče, vsemogočni, večni Bog, ta neomadeževani dar, ki ga jaz, tvoj nevredni služabnik, darujem tebi, svojemu živemu in pravemu Bogu, za svoje brezštevilne grehe, žalitve in zamude, in za vse pričujoče, tudi za vse verne kristjane, žive in mrtve, da bo meni in njim koristil v zveličanje in večno življenje. Amen. —

Kruh za sv. daritev mora biti kruh iz pšenične moke, zamešen v naravni vodi. Rženi ali ječmenov kruh bi ne bil veljavna tvarina, prav tako ne kruh, zamešen z mlekom ali kako drugo tekočino. Cerkev strogo ukazuje, da rabimo mašniki latinskega obreda opresen in nesoljen kruh, mašniki grškega obreda pa imajo prekvašenega. V latinski Cerkvi mora imeti mašni kruh podobo okrogle hostije, v grški pa ima štirioglato obliko. Hostije za sv. daritev so večje od onih, ki se rabijo za sv. obhajilo vernikov. A če nima mašnik večje hostije, bi smel maševati tudi z majhno, če se le ni bati zgledovanja pri ljudeh. Kruh za sv. mašo mora biti svež, ne star. Tenke hostije na vlažnih krajih ali ob mokrem vremenu lahko splesnijo, in tedaj niso več veljavna tvarina za daritev. Večkrat je kruh znotraj že pokvarjen, še preden se pokaže plesnoba na zunaj. Zato hostije za sv. mašo vsaj več kot štiri tedne ne smejo biti stare. Na hostijah je navadno vstisnjena podoba Križanega ali podoba Jagnjeta ali ime Jezusovo. Vendar pa to ni ukazano, in se smejo rabiti tudi hostije brez kake podobe.[49] —

Na listni strani oltarja natoči mašnik v kelih vina, mu primeša nekaj kapljic vode, gre na sredo oltarja, dvigne kelih in ga daruje, govoreč: Darujemo ti, Gospod, kelih zveličanja in prosimo tvojo usmiljenost, naj se vzdigne v prijetni vonjavi pred tvoje božje veličanstvo v naše in vsega sveta zveličanje. Amen. —

Vino, veljavno za sv. mašo, je le naravno in nepokvarjeno vino od trte. Vinu se mora priliti pri darovanju ali vsaj pred izpremenjenjem malce vode. Zakaj tako? Predvsem zato, ker je po starem sporočilu tudi Jezus pri zadnji večerji rabil

vino, pomešano z vodo. Potem pa ima mešanje vina z vodo trojen prelep pomen. Prvič nas spominja, da sta iz prebodenega Srca Kristusovega na križu pritekli kri in voda, ki nam predočujeta krst in Evharistijo in sploh vse milosti, ki so začele teči v sv. Cerkvi s smrtjo Kristusovo. Drugič pomeni mešanje vina z vodo združenje Kristusovo z vernim ljudstvom. O tem lepo piše sv. Ciprijan: Vidimo, pravi, v vodi ljudstvo, v vinu kri Kristusovo upodobljeno. Če se torej v kelihu voda zmeša z vinom, se tako ljudstvo združi s Kristusom, verna čreda se zaroči in poroči z njim, v katerega veruje. Ta združitev vode in vina v kelihu je pa tako tesna, da obeh snovi ni nič več mogoče razločiti. Tako tudi Cerkve, to je vernega ljudstva, če trdno in stanovitno vztraja v veri, nič ne more ločiti od Kristusa, s katerim je v tesni ljubezni združeno.[50] — Odtod tudi razumete, zakaj mašnik pri darovanju vodo blagoslovi, vina pa ne. Ljudstvo potrebuje blagoslova, Kristus ga ne potrebuje. — Tretjič in slednjič pomeni mešanje vode z vinom ujedinjenje božje in človeške narave v Kristusu. Le-ta skrivnost je prav posebno poudarjena v molitvi, ki jo moli mašnik, ko vliva vodo v vino. O Bog — tako moli —, ki si dostojanstvo človeškega bitja čudovito ustvaril in še čudoviteje prenovil, daj nam po skrivnosti te vode in tega vina, da bomo deležni božje narave Njega, ki se je ponižal in udeležil naše človeške narave, Jezus Kristus, tvoj Sin, naš Gospod, ki s teboj

živi in kraljuje v edinosti Sv. Duha Bog od vekomaj do vekomaj. Amen.

Ko je mašnik oddaroval kruh in vino, sredi oltarja globoko sklonjen v duhu ponižnosti in s potrtim srcem prosi, naj bi presveto daritev tako opravili, da bi bila Bogu prijetna. Potem proti nebu pogleda, roke razprostre in kvišku povzdigne in, kakor bi videl nebesa odprta in Sv. Duha v njih, vzklikne: Pridi, Posvečevavec, vsemogočni, večni Bog, in blagoslôvi to daritev, pripravljeno tvojemu svetemu imenu! —

Pri slovesni sv. maši se zdaj zopet zažge kadilo in se pokade mašni darovi ter oltar v znamenje spoštovanja. Diakon pa pokadi tudi mašnika in druge navzoče duhovne v opomin k pobožno zbrani molitvi. —

Nato si mašnik roke umije, še enkrat prosi presv. Trojico, da milostno sprejme daritev in pozove v taisti namen k molitvi tudi vernike, h katerim se obrne, rekoč: Orate, fratres! Molite, bratje! da bo moja in vaša daritev prijetna pri Bogu, vsemogočnem Očetu. Strežnik v imenu ljudstva odgovori: Naj sprejme Gospod daritev iz tvojih rok v hvalo in čast svojega imena, tudi v našo korist in v korist vse svoje svete Cerkve. Amen. — Umivanje rok med sveto mašo že sveti Ciril Jeruzalemski razlaga kot opomin mašniku, da je za presveto daritev potreba notranje čistosti srca. To razodeva tudi 25. psalm, ki ga mašnik pri tem moli. Prelep je ta psalm, poslušajte ga!

— Umil bom med nedolžnimi svoje roke in stal bom pred tvojim oltarjem, Gospod —, da bom slišal glas tvoje hvale in oznanjeval vsa tvoja čuda. — Gospod, ljubim lepoto tvoje hiše, in kraj, kjer prebiva tvoje veličastvo. — Ne pogubi, o Bog, s hudobneži moje duše in s krvoželjnimi ljudmi mojega življenja. — V njih rokah je krivica, njih desnica pa je napolnjena z darili. — Jaz pa hodim v svoji nedolžnosti, reši me in usmili se me! — Moja noga stoji na pravi poti: v zborih te bom hvalil, Gospod. Slava Očetu itd. — V nekdanjih časih pa je bilo mašniku tudi treba roke umiti zato, ker si jih je lahko pri odločevanju darov, ki so jih bili verniki prinesli, kaj omazal. Veljalo je pravilo: Mašnik, ki bo nosil v rokah nebeški kruh, naj si očisti roke zemeljskega kruha, ki ga je sprejel od vernikov.[51] —

Ko se mašnik po Orate, fratres! zopet k oltarju obrne, moli natihem eno ali več molitev — kakor je že praznik —, ki se sekrete ali tihe molitve imenujejo. Zelo so podobne kolektam, samo da so v tesnejši zvezi z darovanjem. Pri sklepanju tihe molitve ali — če jih je več — pri sklepanju poslednje mašnik, kakor da bi mu srce od pobožnosti prekipelo, zadnje besede: Per omnia saecula saeculorum — Od vekomaj do vekomaj naglas izpregovori ali — pri slovesni sveti maši — zapoje, nakar strežnik ali kor z odgovorom: Amen! pritrdi vsemu, kar je mašnik v tihi molitvi ali v tihih molitvah prosil.[52] —

Predragi v Gospodu! Kakšna čuvstva naj nas navdajajo pri darovanju mašnikovem? Takšna, da s kruhom in vinom, ki ju daruje mašnik, darujemo mi Bogu svoje težave in bridkosti, pa tudi svoje veselje in sladkosti in vse sebe same. Saj je kruh nekak spomin na to, kar ima življenje za nas trdega. Za kruh delamo, za kruhom se pehamo, za kruh trpimo. Vse naše življenske skrbi, vsi žulji naših rok, vse znojne kaplje na našem čelu — vse je zavoljo ljubega vsakdanjega kruha. Darujmo torej Gospodu z mašnim kruhom vse svoje zemeljsko delo, vse trpljenje svoje! Kakor se kruh pri sv. maši po posvečenju izpremeni v telo Kristusovo, tako se zemeljske muke in nadloge — Bogu darovane — izpreminjajo v neprecenljiv nebeški zaklad. — Z vinom pa darujmo Bogu svojo življensko radost, svoje solnčne ure! Vino je simbol veselja; vino razveseljuje srce človeku, pravi Sv. Pismo. (Ps. 103, 15.) Nihče pa tudi ni tako zelo zakopan v samo revščino življenja, da bi ga ne dosegel tuintam tudi svetal, tolažbepoln žarek. Resnično rodi zemlja trnje in osat — toda ne samo to, marveč tudi rože rastejo po zemlji. Vsaj kapljice sladkosti padajo vsakomur tudi v najgrenkejši kelih. Darujmo Bogu tudi te kapljice — tudi tisto malo dobrega, kar nam solzna dolina daje. Kakor se izpremeni vino pri sv. maši v kri Kristusovo, tako tudi vsaka radost naša — Bogu darovana — zadobi večnostno veljavo.[53] Amen.

X.

Predragi v Gospodu! Kakor v hlevcu betlehemskem, kjer smo ga božične praznike gledali in molili,* tako resnično je Jezus Kristus pričujoč na naših oltarjih v daritvi svete maše. Trenutek, ko pride na oltar, je največji trenutek presv. daritve. Že smo prišli v razlaganju mašnih obredov čisto blizu do njega. Po tihih molitvah nas le samo še predglasje ali prefacija loči od drugega glavnega in najimenitnejšega dela svete maše, ki ga imenujemo izpreminjevanje ali povzdigovanje, s cerkveno besedo pa kánon. Predglasje ali prefacija je slovesna zahvala Cerkve za vse dobrote božje, zlasti za milost odrešenja; je slavospev na božjo vsemogočnost in usmiljenje. Mašnik pozdravi vernike z navadnim pozdravom: Gospod z vami! — jim veli povzdigniti srca nakvišku: Sursum corda! — jih pozove k zahvali Gospodu, našemu Bogu ter jih z navdušeno besedo dvigne in takorekoč ponese med zbore svetih angelov in nadangelov prepevat: Sanctus, sanctus, sanctus! — Svet, svet, svet si ti, Gospod vojnih čet! Polna so nebesa in zemlja tvoje slave. Ho-

* Govor je bil govorjen I. nedeljo po sv. Treh kraljih.

sana na višavah. Blagoslovljen, ki pride v imenu Gospodovem. Hosana na višavah. Prefacij imamo zdaj 15: eno za navadne dni, za črno sv. mašo eno, drugih različni 13 pa za večje godove in praznike. Neizrečeno lepe so vse po svojem besedilu; po melodiji, na katero se pri slovesnih mašah pojo, pa tako prekrasne, da je dejal veliki Mozart, da bi dal vsa svoja dela za eno samo prefacijo.[54] S sklepom prefacije ali sankt̃usom vstopimo v kánon, ki ga kot višek sv. maše karmoč natančno razložímo. —

*

Najprej me vprašate, predragi, kakšno ime je to: kánon? Grško je in prvotno pomeni r a v n i l o, potlej pa tudi vse, kar je kakor z ravnilom natanko določeno, vedno enako, neizpremenljivo. Molitve in ceremonije v tem delu sv. maše so stalno določene, vedno enake, neizpremenljive — zato: kánon. Vse molitve v kanonu se po cerkveni zapovedi molijo tiho, t. j. tako, da mašnik samega sebe sliši, okoli stoječi ga pa ne morejo slišati. Razlagavci pripisujejo temu prelep pomen: kakor je Kristus na Oljski gori in na križu popolnoma sam molil in daroval, tako naj sedaj mašnik v osebi Kristusovi sam, brez sodelovanja vernikov, opravlja nekrvavo daritev.[55] Obenem naj bo sveta tišina pri oltarju navzočemu vernemu ljudstvu resnoben opomin, da je treba zdaj svojega duha popolnoma potopiti v sveto skrivnost. — Kánon,

bi lahko dejali, ima tri dele: je kánon pred izpremenjenjem, med in po izpremenjenju. — Pred izpremenjenjem prosi mašnik najprej — podobno kakor pri darovanju —, da bi nebeški Oče sprejel in posvetil daritev, ki jo darujemo za celo sveto Cerkev, za njenega poglavarja papeža, za svojega škofa in za vse pravoverne kristjane in spoznavavce katoliške ter apostolske vere. — Potem se mašnik spominja tistih, katerim hoče nakloniti poseben sad sv. maše. To je takozvani spomin živih. Odgovarja mu po povzdigovanju spomin mrtvih. V starih časih (vsaj od 4. stoletja naprej) so imena onih živih in mrtvih, ki se jih je hotel mašnik posebej spominjati pri sv. maši, pisali na deščice in pergamentne liste, diptihe imenovane, in diakon ali mašnik jih je pri spominu živih in spominu mrtvih naglas prebral.[56] Da bi bila mašnikova molitev tem bolj krepka, se zateče k priprošnji svetnikov, s katerimi smo v občestvu, in sicer najprej k preblaženi Devici Mariji, potem k dvanajstim apostolom in slednjič k dvanajstim sv. mučencem, ki jih je v stari dobi rimska Cerkev zlasti častila. — Zatem mašnik razprostre in drži roke nad darovi kruha in vina in prelepo moli: Prosimo torej, Gospod, sprejmi potolažen to daritev svojih služabnikov in vse svoje družine; daj nam v tvojem miru preživeti dni našega življenja, reši nas večnega pogubljenja in prištej nas v vrsto svojih izvoljenih. Po Kristusu, Gospodu našem. Amen. — Obred iztegnjenih rok nad darovi

ima ginljiv pomen. V Starem Zakonu je duhovnik položil roke na žival, ki je bila namenjena Bogu v dar. S tem je hotel reči, da svoje in vsega ljudstva grehe nanjo položi in jo namesto vseh daruje v spravo. Tako tudi mašnik Nove Zaveze s pokladanjem rok nad mašne dari naznanja, da je prava nadomestna daritev za grehe sveta Jezus Kristus, ki bo zdajzdaj prišel na oltar pod podobama kruha in vina. —

Da, zdajzdaj —. Presveti trenutek konsekracije ali povzdigovanja je že tu. Za uvod vanj mašnik še enkrat prosi, da bi bila ta daritev v vsem blagoslovljena, sprejeta, potrjena, dostojna in prijetna, da bi se izpremenila v telo in kri preljubljenega Sina božjega, Gospoda našega, Jezusa Kristusa. Potem mašnik ne govori in ne dela več v svoji osebi in v imenu Cerkve ter vernikov, marveč v osebi in imenu Jezusa Kristusa. Pripovedujoč, kaj je Kristus storil in govoril pri zadnji večerji, stori in govori sam toisto: vzame v roke kruh, povzdigne oči k nebeškemu Očetu, se zahvali, blagoslovi kruh, se nagne nadenj in reče: To je moje telo. Nerazumljivi čudež božje vsemogočnosti je storjen. Hostija ni več kruh, marveč telo Kristusovo, Kristus sam. Mašnik upogne koleno in moli Jezusa, ga povzdigne in pokaže vernikom, da ga tudi oni molijo. Nato vzame prav tako kelih v svoje roke, se zahvali nebeškemu Očetu in posveti kelih z vinom, rekoč: To je kelih moje krvi nove in večne zaveze, skrivnost vere, ki bo za vas in

njih veliko preliła v odpuščanje grehov. Čudež je ponovljen. V kelihu ni več vino, marveč kri Kristusova, Kristus sam. Mašnik zopet upogne koleno in moli Jezusa, ga povzdigne v kelihu in pokaže vernikom, da ga tudi oni molijo. — Povzdigovanje ob konsekraciji do 11. stoletja ni bilo v navadi; še-le v 12. stoletju so začeli povzdigovati sv. hostijo, in sicer zato, da Cerkev nasproti krivi veri Berengarijevi očitno pokaže svojo vero v Jezusa, pričujočega v najsvetejšem Zakramentu.[57] — Predragi! Ali pokaže to vero tudi vsak posamezni kristjan pri vsaki sv. maši? Ne morem si kaj, da ne bi tako vprašal zaradi tistih, ki pri samem povzdigovanju ne razodevajo niti trohice pobožnosti v svojem vedenju, ki niti ne pokleknejo, marveč mrtvo in mrzlo štrle navpik med klečečo pobožno množico, ali pa se celo nespodobno naokrog ozirajo, razgovarjajo, smejejo. O, naj bi šli taki kristjani rajši kam drugam delat greh — ne v cerkev, k sv. maši, k povzdigovanju! —

V kánonu po povzdigovanju so — podobno kakor v kánonu pred povzdigovanjem — zopet tri molitve. V prvi, najdaljši, mašnik zopet prosi, da bi Bog to daritev sprejel usmiljeno in milostno, kakor je nekdaj sprejel dar Abelov, Abrahamov, Melkizedekov. — Dejal bi kdo: Pa kako, da zopet in zopet prosimo Boga za milostno sprejetje daritve? Saj se pri sv. maši vendar daruje Kristus in njega bo Bog vendar milostno sprejel. — Res je, predragi! Pri sv. maši se daruje nebeškemu

Očetu sam Kristus in zato mora biti ta daritev sama po sebi Bogu nad vse prijetna in ljuba. Toda daritev sv. maše je obenem tudi naša daritev, in kot taka je Bogu všeč le tedaj, če jo prinašamo s pobožnim in čistim srcem.[58] — Druga molitev po povzdigovanju je spomin mrtvih, vzporeden s spominom živih pred povzdigovanjem. Mašnik se v imenu Cerkve spomni vseh, ki počivajo v Kristusu, da bi jih del Gospod na kraj hladu, luči in miru. Na tej molitvi tako prav spoznam, da je Cerkev zares mati. Mati tudi mrtvih otrok ne pozabi. Umri v daljni deželi, v najpozabljenejšem kraju sveta, zapuščen od svojcev, prijateljev in žnancev, od vseh ljudi — ena bo zmerom mislila nate, molila zate: mati Cerkev bo do konca sveta za vse mrtve otroke svoje dvigala roke k tistemu Jagnjetu božjemu, ki je umrlo za vse ljudi. — Ko je mašnik priporočil božjemu usmiljenju vse mrtve, prosi v tretji molitvi zase in za vse mašnike, da bi jim Bog dal delež v družbi apostolov in mučencev. Imenujejo se v tej molitvi zopet nekateri sv. mučenci, ki so jih posebno častili v rimski, sicilski in afrikanski Cerkvi. —

S to molitvijo je kánon domalega končan. Z nje sklepnimi besedami: Po Kristusu, Gospodu našem, po katerem vse te dobrote, o Gospod, vedno ustvarjaš, posvečuješ, oživljaš, blagoslavljaš in deliš — so včasih blagoslavljali kruh in vino, ki so ju potem na koncu maše razdelili med tiste, ki še niso smeli pristopiti k sv. obhajilu. Papež Evtihijan

je v 3. stoletju zapovedal, naj se tudi sadje, med, meso, zelišča in druge take reči na oltar polože, da jih mašnik pred očenašem blagoslovi in od Boga milosti izprosi, da bi vse te stvari zaužil v svoje zveličanje. Vzhodna Cerkev še dandanes le-tu blagoslavlja kruh, takoimenovani evlogion. V zahodni je to blagoslavljanje prenehalo; molijo pa se blagoslovilne besede še zdaj pri sv. maši in ž njimi mašnik v podobah kruha in vina, ki predstavljata takorekoč vse prirodne pridelke, kliče blagoslov nad vso prirodo.[50] —

Med molitvami v kánonu — to gotovo opazujete, predragi! — mašnik pogosto dela križe nad mašnimi darovi. Križ je znamenje trpljenja in smrti Kristusove ali znamenje križanega Jezusa; je pa tudi znak blagoslova in milosti, ki nam jih Bog naklanja zaradi smrti Kristusove. Tako se mašnik, ko dela križe nad kruhom in vinom ali nad podobama kruha in vina, deloma spominja krvave daritve, ki se na oltarju nekrvavo obnavlja, deloma pa prosi zavoljo Kristusa Križanega božjih darov in milosti. —

*

Predragi v Gospodu! Pri izpreminjevanju ali povzdigovanju sv. maše zbudimo v srcu vselej vse namene, v katere se Jezus Kristus daruje nebeškemu Očetu. Boga pred vsem počastimo: Češčen, hvaljen, moljen bodi naš Bog na vekomaj!... Potem se mu zahvalimo za vse dobrote duše in

telesa. Obudimo kesanje nad svojimi grehi. Slednjič prosímo Boga milosti in dobrot. Katere milosti prav posebno? Mene je nekoč poučil pobožen mož, kako dobro je med obojim povzdigovanjem pri sv. maši prositi za srečno smrt. Povem, da od takrat vsak dan to delam. Tudi vam le-to priporočim. Kaj bi mogli prositi boljšega nego srečno smrt? In kdaj zares naj bi Bog našo prošnjo bolj milostno sprejemal nego v trenutku, ko se dovršuje na oltarju nekrvava daritev njegovega Sina? Zato zaupno vzdihujmo in molimo: O Bog, po nekrvavi tej daritvi, ki je spomin smrti tvojega Edinorojenega, daj nam, v solzah rojenim, srečno smrt! Amen.

XI.

Predragi v Gospodu! Kadarkoli so Izraelci v Starem Zakonu Bogu darovali zahvalno ali prošnjo daritev, so del darov na oltarju sežgali, ostalo pa pri daritveni pojedini zaužili. To daritveno pojedino so napravili v preddvoru svetišča. Udeležili so se je darovavec (duhovnik) in njega svojci, leviti, ter ubogi, ki jih je bil duhovnik povabil. Gostija je imela pomen, kakor da je Bog darovavca in vse udeležence sprejel med svojo družino, da jih hrani pri svoji mizi. Zato so se tisti, ki so smeli biti pri daritveni pojedini, šteli za zelo odlikovane in srečne. — Daritvena gostija Starega Zakona pa je bila le predpodoba tega, kar nam je Jezus pripravil pri sv. maši. Pri sv. maši se Jezus Kristus najprej za nas daruje, potem pa hoče biti tudi hrana našim dušam v sv. obhajilu. Sv. obhajilo je tretji glavni del sv. maše. O njem naj zdaj govorim, in potem še o koncu sv. maše, da tako završim razlaganje svetih mašnih obredov. —

*

Predragi! Bližnja priprava na sv. obhajilo se začne z očenašem. Bližnja priprava, pravim; zakaj

daljna priprava na sv. obhajilo je cela sv. maša, in tudi že pred sv. mašo je mašnik v goreči molitvi mislil na sv. obhajilo. Očenaš so pri sv. maši molili že v 4. stoletju. Kako ne! Saj je to najlepša molitev sveta, od samega Gospoda Jezusa zložena in apostolom izročena. V očenašu je obseženo vse, česar moremo prositi za dušo in telo. Lahko pa pobožno premišljujemo še poseben vzrok, da Cerkev moli ali, pri slovesni maši, poje očenaš prav pred sv. obhajilom. Očenaševa prošnja: Daj nam danes naš vsakdanji kruh! namreč ne velja samo za zemeljski, marveč tudi za nebeški kruh, ki je sveto obhajilo. Da bi se verniki ne bali, Boga nagovoriti z ljubeznivim imenom: oče, mašnik ljudstvo zopet pozove k tej molitvi in tudi spomni, da nam Kristus sam veleva tako moliti: Oremus! — Molimo! Po zveličavnih zapovedih opomnjeni in po božjem nauku poučeni, si upamo reči: Oče naš, kateri si v nebesih, posvečeno bodi tvoje ime, pridi k nam tvoje kraljestvo, zgodi se tvoja volja kakor v nebesih tako na zemlji. Daj nam danes naš vsakdanji kruh in nam odpusti naše dolge, kakor tudi mi odpuščamo svojim dolžnikom, in ne vpelji nas v izkušnjavo, temveč reši nas hudega. — To zadnjo prošnjo, ki jo po strežniku moli ljudstvo, mašnik še naprej razpleta, govoreč: Reši nas, prosimo, Gospod, vsega hudega, preteklega, sedanjega in prihodnjega, in po priprošnji blažene in častitljive vedno Device in božje Porodnice Marije in svojih svetih apostolov Petra in Pavla in Andreja in vseh

svetnikov daj milostljivo mir v naših dneh, da bomo s pomočjo tvojega usmiljenja vedno greha prosti in vsake zmote obvarovani. — Preden začne mašnik moliti: Reši nas, prosimo, Gospod — vzame v roko pateno in se pri besedah: Daj milostljivo mir — ž njo pokriža v znamenje, da nam mir prihaja od sv. križa; potem pa pateno v znak spoštovanja poljubi. — Sledi razlomljenje sv. hostije v tri dele; s tretjim, manjšim delcem mašnik trikrat križ nad kelihom naredi in govori ali poje: Mir Gospodov bodi vedno z vami! nato pa košček sv. hostije izpusti v kelih, da se združi in pomeša s presv. krvjo. — Razlomljenje sv. hostije pomeni Kristusovo krvavo smrt na križu, ko je bilo njegovo telo zlomljeno in strto; združenje in pomešanje koščka sv. hostije s presv. krvjo v kelihu pa pomeni zopetno združitev Jezusovega telesa s krvjo in dušo v grobu, t. j. Jezusovo častito vstajenje. — Kakor krotko Jagnje je bil Kristus za nas darovan na križu in je odvzel grehe sveta ter nam s svojo smrtjo in svojim vstajenjem zaslužil usmiljenje božje in mir, zato zdaj mašnik trikrat zakliče to Jagnje božje, se pri tem trikrat udari na prsi v znamenje svoje grešnosti, in prosi usmiljenja in miru: Jagnje božje, ki odjemlješ grehe sveta, usmili se nas! Jagnje božje, ki odjemlješ grehe sveta, usmili se nas! Jagnje božje, ki odjemlješ grehe sveta, daj nam svoj mir! — Pri črnih mašah, ko hočemo izprositi božje usmiljenje in mir predvsem dušam v vicah, pa mašnik klicu: Jagnje božje

— v prvo in drugo pristavlja: Daj jim pokoj! in v tretje: Daj jim večni pokoj! in se ne udarja na prsi v znamenje, da prosi veliko bolj za mrtve nego za se. —

Naslednje tri molitve pred sv. obhajilom vam po njihovi lepoti najlažje pokažem, če vam jih kar povem po besedi. Prva je nadaljevanje prošnje za mir. Mašnik moli: Gospod Jezus Kristus, ki si rekel svojim apostolom: Mir vam zapustim, svoj mir vam dam — ne glej na moje pregrehe, ampak na vero svoje Cerkve, in utrdi jo po svoji volji v miru in edinosti. Ki živiš in kraljuješ Bog od vekomaj do vekomaj. Amen. — Po tej molitvi pri slovesni sv. maši mašnik poljubi oltar in diakona objame, diakon pa druge duhovne. To je spomin na prve čase, ko so se kristjani v sveti ljubezni pred sv. obhajilom poljubljali, moški med seboj in ženske med seboj. — V drugi in tretji molitvi moli mašnik ves v mislih na sv. obhajilo: Gospod Jezus Kristus, Sin živega Boga, ki si po Očetovi volji s pomočjo Sv. Duha svet oživil s svojo smrtjo, reši me s tem svojim presvetim telesom in krvjo vseh mojih pregreh in vsega hudega, in daj, da bom vedno zvesto izpolnjeval tvoje zapovedi, in ne dopusti, da bi se kdaj ločil od tebe... Gospod Jezus Kristus! Tvoje telo, ki se ga jaz nevredni drznem prejeti, naj mi ne bo v sodbo in pogubljenje, ampak naj mi bo po tvoji milosti v brambo in zdravilo za dušo in telo. Ki živiš in kraljuješ z Bogom Očetom v edinosti Sv. Duha Bog od

vekomaj do vekomaj. Amen. — Po končanih teh molitvah, neposredno pred zauživanjem, mašnik upogne koleno pred Najsvetejšim in pravi: Kruh nebeški bom prejel in klical bom ime Gospodovo. V zavesti svoje grešnosti in nevrednosti govori trikrat besede stotnikove iz evangelija: Gospod, nisem vreden, da greš pod mojo streho, ampak reci le z besedo in ozdravljena bo moja duša. Nato se obhaja s sv. hostijo, rekoč: Telo našega Gospoda Jezusa Kristusa naj ohrani mojo dušo za večno življenje. Amen. Po kratkem premišljevanju ljubezni Kristusove in neizmerne sreče, ki je v združitvi ž njim, mašnik poklekne pred sv. Rešnjo Krvjo, vstane in s pateno skrbno pobere drobce sv. hostije, ki so utegnili ostati na korporalu, jih postrže s patene med sv. Rešnjo Kri v kelih in med tem moli: Kaj naj povrnem Gospodu za vse, kar mi je dal? Kelih zveličanja bom vzel in klical bom ime Gospodovo. Hvalil in klical bom ime Gospodovo, in varen bom pred svojimi sovražniki. Nato vzame kelih in zaužije sv. Rešnjo Kri, govoreč: Kri Gospoda našega Jezusa Kristusa naj ohrani mojo dušo za večno življenje. Amen. —

Tako je končano sv. obhajilo mašnikovo. Za mašnikom prejmejo sv. obhajilo verniki, ki so pri sv. maši navzoči in žele pristopiti k božji mizi. Čeprav deli Cerkev sv. obhajilo tudi zunaj svete maše, vendar močno želi, da bi se verniki obhajali zlasti med sv. mašo, po obhajilu mašnikovem, in bi se tako obenem z daritvijo udeleževali tudi

daritvene gostije, ki nam jo je pripravil Kristus. V prvih časih so vsi pri sv. maši navzoči kristjani prejeli tudi sv. obhajilo. —

Po sv. obhajilu izmije mašnik z vinom in vodo kelih in prste, s katerimi se je sv. hostije dotikal, oboje s prtičem izbriše in kelih zopet tako napravi, kakor ga je bil iz zakristije k oltarju prinesel. Potem na listni strani zbere kratke svetopisemske besede, ki se tudi Communio ali obhajilo imenujejo in so le še preostanek psalma, ki se je pel nekdaj med obhajilom vernikov. Po zopetnem pozdravu ljudstva: Gospod z vami! — odmoli mašnik, prav tako na listni strani, poobhajilno molitev — Postcommunio — ali njih več. Je jih namreč toliko, kolikor kolekt in tihih molitev. V njih se mašnik navadno zahvaljuje za sad sv. maše in prosi, da bi zmerom v nas ostal.

Po dokončanih poobhajilnih molitvah gre mašnik spet v sredo oltarja, ga poljubi, pozdravi vernike: Gospod z vami! — in pristavi: Ite, missa est! Pojdite, izpuščenje je! — V stari dobi verniki, ki so se bili zbrali k službi božji, svetega kraja niso smeli poljubno zapustiti, ampak še-le tedaj, ko jim je diakon slovesno oznanil, da je daritev končana. Ite, missa est! je bila za to običajna beseda. Od 11. stoletja naprej pa so v adventne, predpepelnične in postne nedelje s klicem: Benedicamus Domino! Hvalimo Gospoda! — ob koncu maše ljudstvo povabili, naj še dalje ostane v Cerkvi pri skupnih molitvah. Odtod zdaj vse spokorne dni

sklepamo sv. mašo z: Benedicamus Domino! — Pri črnih sv. mašah pa s posebnim ozirom na duše v vicah pravimo: Requiescant in pace! Naj počivajo v miru![60] —

Zdaj sledi le še blagoslov, ki pri črnih sv. mašah izpade, in pa zadnji evangelij, ki je skoro zmerom začetek evangelija po sv. Janezu, kjer se nam pred oči stavi ljubezen božja, razodeta v učlovečenju Sina božjega. Včasih je mašnik ta evangelij molil med potjo nazaj v zakristijo — v zahvalo za presv. daritev.[61]

*

Predragi v Gospodu! Kakor je Kristus blagoslovil svoje učence, ko je pred svojim vnebohodom vzel od njih slovo na Oljski gori, tako podobno blagoslovi mašnik vernike, preden jih zapusti po sv. maši, pri kateri je bil pred Bogom ž njimi združen. S tem blagoslovom pokrepčani in z milostmi sv. maše napolnjeni, zapuščamo radostnega srca božji hram in gremo od sv. maše zaupno spet v težave in skrbi vsakdanjega življenja. A posebno velika je naša radost in naš pogum, če smo se pri sv. maši po mašnikovem obhajilu tudi mi približali mizi Gospodovi in se pokrepčali in poživili s kruhom močnih. Prvi kristjani, ki so vedno tako delali, so šli — če je bilo treba — od sv. maše brez strahu naravnost na morišče, v mučeniško smrt. Da, sv. obhajilo pri sv. maši — to je bila vsezmagujoča skrivnost prvega krščanstva. O, kako zelo bi bilo zato želeti, da bi tudi mi pri sv. maši vselej, ali vsaj kar najpogosteje zauživali Kristusa! Kakšno silno moč bi črpali iz te daritve in nje blažene gostije! Koliko nebeške tolažbe in sreče bi nosili iz cerkve na svoje domove! — A če iz kakršnegakoli vzroka ne moremo med sv. mašo Jezusa resnično prejeti, prejmimo ga vsaj v duhovnem svetem obhajilu. Kaj je duhovno obhajilo? Želja, hrepenenje je, da bi mogli Jezusa dejansko prejeti. Obujajmo torej pri obhajilu mašnikovem vsaj željo, vsaj hrepenenje v sebi, da bi prejeli Zveličarja — in to s čistim srcem, polnim kesanja nad svojimi grehi! Tudi tako, duhovno obhajilo, bo poseben blagoslov za nas, za naše hiše in družine — za našo časno in večno srečo. Amen.

XII.

Predragi v Gospodu! Predočil in razložil sem vam glavne molitve in sveta dejanja, s katerimi mašnik daruje Bogu daritev sv. maše. To so molitve in sveta dejanja, ki so v rabi v naši, rimsko-katoliški Cerkvi, ali kakor nakratko pravimo, to je rimski obred sv. maše. Ni vam pa neznano, da se sv. maša opravlja tudi še v drugih obredih, ki so se — kakor rimski — vsi razvili iz mašnega obreda v prvi krščanski dobi. Kakšen pa je bil mašni obred v prvi krščanski dobi, in kateri drugi obredi so se oblikovali iz njega? Naj malo odgovorim še na ti dve zanimivi vprašanji. V zvezi z njima pa rečem dve tri besede tudi o bogoslužnem jeziku pri sv. maši. —

*

O obredu sv. maše v 2. stoletju nam poroča mučenec sv. Justin. Sv. maša se je začenjala z branjem Sv. Pisma. Potem je predstojnik imel govor do zbranih vernikov, da jih je vzpodbujal, naj posnemajo, kar so pri branju slišali. Nato so vsi vstali in molili. Po molitvi so se med seboj pozdravili s poljubom. Prinesli so kruha, vina in

vode. To je bilo darovanje. Predstojnik je molil nad kruhom in vinom, zahvalil nebeškega Očeta po Sinu in Sv. Duhu, in vse ljudstvo je odgovorilo: Amen. To je bilo izpreminjevanje ali posvečevanje. Potlej so diakoni razdelili med navzoče sv. Evharistijo, telo in kri Kristusovo. To je bilo zauživanje ali obhajilo.[62] Toda poslušajmo sv. Justina samega! Dan solnca — tako piše —, kakor so pogani imenovali nedeljo, zbere vse, ki so v mestu ali na deželi, na en kraj (k službi božji). (Službo božjo) začnemo tako, da beremo, kolikor čas dopušča, spise apostolov ali prerokov. Po končanem branju ima ta, ki predseduje (t. j. službo božjo vršeči škof ali mašnik), govor do zbranih vernikov, da jih pouči in vzpodbudi, da vzvišena načela vere, ki so jih pravkar slišali, tudi v dejanju izvršujejo. Potem vsi vstanemo in opravimo skupno molitev. Molimo sami zase in za tiste, ki imajo biti tačas krščeni, in za vse ljudi vseh narodov, da bi prišli k spoznanju resnice, bi živeli sveto življenje, polno dobrih del, izpolnjevali zapovedi Gospodove in končno prispeli v večno slavo. Po končanih molitvah se pozdravimo s pozdravom miru. Potem podamo temu, ki predseduje, kruh in kelih vina z vodo. On to vzame, dá čast Očetu v imenu Sina in Sv. Duha in ga dolgo zahvaljuje za te dari, ki nam jih je milostno dodelil. Ko so molitve in zahvala pri kraju, pravi vse ljudstvo stojé naglas: Amen, kar je hebrejska beseda, ki pomeni: dà, gotovo, res je, tako naj

se zgodi! Potem razdelé tisti, ki jih imenujemo diakone, okoli stoječim z zahvalo posvečeni kruh, vino in vodo in toisto nesejo tudi odsotnim. To hrano imenujemo Evharistijo, in je ne sme biti deležen nihče, kdor ne veruje v resničnost našega nauka, ni z odpuščanjem grehov umit za novo življenje in ne živi po zapovedih Jezusa Kristusa. Zakaj mi ne smatramo te hrane za navadni kruh in navadno pijačo, marveč za meso in kri Odrešenikovo. Poučeni smo namreč, da postane po moči evharistične molitve, ki vsebuje besede Gospoda samega, ta kruh in to vino meso in kri taistega Jezusa, ki je za naše zveličanje meso postal. Resnično, apostoli so nas v svojih Spominih, ki so nam jih zapustili in ki jih Evangelije imenujemo, poučili, da jim je Jezus Kristus zapovedal toisto delati, kar je sam storil, ko je vzel kruh in se zahvalil in rekel: To delajte v moj spomin, to je moje telo — in je potem pravtako vzel kelih in se zahvalil (in dejal): To je moja kri.[63] —

Tak je bil po sv. Justinu mašni obred v 2. stoletju. — V 4. stoletju je bil ta obred že nekoliko bolj razvit in izpopolnjen. Pričenjala se je sveta maša tako kakor v 2. stoletju: z branjem Svetega Pisma in govorom. Po govoru so najprej molili za te, ki so se pripravljali na sv. krst, za katehumene; ljudstvo je odgovarjalo: Kyrie eleison. Ob koncu molitve so katehumeni priklonili glavo in prejeli blagoslov od škofa, in diakon jih je odslovil z besedami: Pojdite v miru! Tako so potem molili po vrsti za energumene ali obsedence, za kompetente ali te, ki naj bi bili sprejeti v pripravo za sv. krst, in za spokornike. Škof jim je dal blagoslov, in diakon jih je razpustil. — Ko so bili zbrani sami verniki, jih je diakon pozval: Pokleknimo in molimo! Tedaj so molili za mir na svetu, za katoliško Cerkev, za škofa, mašnike, dobrotnike, novokrščence, bolnike, popotnike in druge. Po molitvah je rekel diakon: Poljubite se med seboj s svetim poljubom! In kleriki so poljubili škofa, med laiki pa so dali sveti poljub moški moškim, ženske ženskam. Potem so si škof in mašniki umili roke v znamenje, da morajo biti srca čista in Bogu posvečena. — Sledilo je darovanje. Diakoni so prinesli darov na oltar, škof jih je natihem molеč sprejel. Potem se je prekrižal na čelu in glasno začel prefacijo in kánon. Ob koncu prefacije je ljudstvo dvignilo glas in klicalo: Svet, svet, svet Gospod! Sledilo je posvečevanje ali izpreminjevanje z besedilom sv. evangelija o zadnji večerji, zatem spomin trpljenja in smrti Kristusove, molitev k Sv. Duhu in dolge prošnje za vse verne, žive in mrtve. Po spominu za mrtve so molili očenaš ali Gospodovo molitev, potem pa je škof ali mašnik s klicem: Sveto svetim! povabil vse navzoče k sv. obhajilu. Prvi je prejel sv. obhajilo škof sam, za njim druga duhovščina, potem vse ljudstvo, in to pod obema podobama. Med obhajilom so peli pevci 33. psalm: ... Pokusite in glejte, kako sladak

je Gospod! Nato je diakon pozval vse, ki so prejeli sv. obhajilo, naj se Bogu vredno zahvalijo. Tudi škof je odmolil zahvalno molitev. Množica se je priklonila, in škof ji je dal blagoslov, nakar je diakon z besedami: Pojdite v miru! odslovil ljudstvo. —

Tako je bilo v glavnem v 4. stoletju. Sicer pa se je v dobi med 2. in 4. stoletjem prvotni preprosti obred v raznih krajih različno razvil, in ob koncu 4. stoletja že lahko ločimo štiri glavne oblike, namreč: antiohijski ali sirski, aleksandrijski ali egiptovski, galikanski in rimski obred. Razumete, da vam ne morem o vseh teh obredih podrobneje govoriti. Omenim naj le toliko, da nas poleg rimskega najbolj zanima antiohijski ali sirski obred. Zakaj? Zato, ker je po njem posnet obred bizantinski, ki je zdaj razširjen po vsem Vzhodu, pri Grkih in Slovanih. In sicer imajo le-ti dvojno liturgijo: eno daljšo, ki jo pripisujejo sv. Baziliju, in drugo krajšo, ki izvira baje od sv. Janeza Krizostoma. Liturgijo sv. Bazilija rabijo v nedelje v postu, na Veliki četrtek, Veliko soboto, dan pred sv. Tremi kralji in 1. januarja, na praznik sv. Bazilija; Krizostomovo pa vse druge dni.[64] —

Toliko zadoščuj. Zdaj pa, kako je z j e z i k o m pri sv. maši? V dobi apostolov so bili po svetu najbolj razširjeni trije jeziki: sirski s svojimi različnimi narečji, grški in latinski. V teh treh jezikih se je tudi opravljala sv. maša; od kraja še najbolj v grščini, ker so ta jezik največ govorili. V teku časa

pa je začela prevladati latinščina, tako da je Cerkev le izjemoma dovoljevala v zapadni Evropi kak drug jezik pri sv. opravilih. Ena taka izjema je bila liturgija v slovenskem jeziku, ki jo je dovolil Rim svetima bratoma Cirilu in Metodu za panonsko pokrajino v 9. stoletju. V 13. stoletju je bilo dovoljeno rabiti slovenski jezik (glagolico) tudi pri rimskem obredu, in sicer po Istri, Hrvaškem Primorju in Dalmaciji. To dovoljenje je bilo pozneje še parkrat potrjeno in nazadnje od Leona XIII. in Pija X. določeno, kje, kdaj in kako se sme rabiti.[65] Sicer se pa Cerkev pri rimskem obredu stanovitno drži enotnega, latinskega jezika po vsem katoliškem svetu. Zakaj tako? Prav posebno zato, ker enoten bogoslužni jezik razodeva in utrjuje edinost sv. Cerkve. Razodeva jo —. Resnično, pojdite, kamor hočete po svetu, v Kino ali v Afriko ali v Ameriko ali v Avstralijo, med narode najrazličnejših šeg in jezikov, pa če boste stopili v cerkev in slišali pred oltarjem mašnika govoriti: Dominus vobiscum! ... Sursum corda! ... Sanctus ... Pater noster ... itd., vse tako kakor doma — ali ne boste takoj vedeli, da ste prišli med brate in sestre po veri, med ude taiste Cerkve, ki je tudi vaša mati? Da, in tako ugodno in prijetno vam bo pri srcu kakor v ljubi domači hiši in družini. — Enoten bogoslužni jezik pa edinost Cerkve tudi utrjuje. Saj je jezik, ki ga morajo znati vsi škofje in mašniki vseh narodov — ker se pač v njem opravlja služba božja —, čisto naravno tudi najboljši občevalni

jezik v Cerkvi. V njem lahko piše poglavar Cerkve, rimski papež, škofom in duhovnikom celega sveta, in škofje vseh narodov lahko v njem poročajo v Rim, in škofje raznih ljudstev se s papežem in med seboj lahko posvetujejo v tem enem jeziku ob važnih časih v važnih cerkvenih zadevah, itd. Tako enoten bogoslužni jezik neizrečeno pospešuje cerkveno edinost. Da je ta jezik uprav latinski, to je tako prinesla s seboj zgodovina Cerkve. Po božji naredbi je postal Rim središče krščanstva in rimska Cerkev učiteljica vsega katoliškega sveta. Tako se je z evangelijem širil po svetu tudi liturgični latinski jezik, ki je bil v Rimu že zgodaj zavladal. Je pa latinščina kot jezik, ki se več ne izpreminja (torej mrtev jezik), tudi posebno pripravna za to, da se ž njo izražajo neizpremenljive in večne skrivnosti sv. vere, ki so obsežene v katoliškem bogoslužju.

*

Vprašal bo ta ali oni, če Cerkev v tej stvari ne bo morda vendarle začela popuščati? če ne bo v tej naši moderni dobi, ko hočejo narodi vedno bolj uveljavljati svojo narodno samobitnost, če ne bo vendarle upoštevala želja raznih narodov, ki stremijo za bogoslužjem v domačem jeziku? Odgovarjam: Ž i v i h jezikov, ki jih rabimo v navadni vsakdanjosti, Cerkev pri sv. maši skoro gotovo ne bo nikoli več in nikjer pripustila. Živi jeziki so preveč izpremenljivi, in prevelika je nevarnost, da bi

se ž njimi vred začele izpreminjati in tako potvarjati tudi verske skrivnosti, ki bi se v njih izražale. Rabo starih, zdaj že m r t v i h jezikov, kakor je n. pr. naša staroslovenščina, pa lahko da Cerkev razširi, lahko tudi da ne. Oblast ima, storiti tako ali tako. Kakor bo spoznala, da je boljše za čistost naše vere in trdnost našega zveličanja — tako bo Cerkev vsekdar ravnala. To prepričanje naj bo živo v nas, kadar presojamo dejanja Cerkve. In še enega ne smemo pozabiti: Cerkev ni samo v verskih naukih in zapovedih nezmotljiva, marveč je razsvetljevana od Sv. Duha tudi v vsem tem, kar določuje in ukrepa o bogoslužju. Središče vsega bogoslužja pa je — daritev sv. maše. Amen.

Opombe.

(Literatura.)

[1] Veliki katekizem, vpr. 590.

[2] Prim. C. M. Wermelskirchen, Katechetische Predigten. III. Bd., 6.—7. Aufl. Limburg a. L. 1911. Gebr. Steffen. Str. 93 nsl.

[3] Prim. A. Veternik, Razlaga Vel. katekizma. III. V Ljubljani 1902. Katol. bukvarna. Str. 168—170.

[4] Prim. Wermelskirchen, l. c.

[5] Summa, 2 a 2 ae, Quaest. 85, a. 1.

[6] Glej Vel. katekizem, str. 146 pod črto.

[7] Prim. Dr. Jos. G. Ehrler, Apolog. Predigten. III., 2. Aufl. Freiburg i. Br. 1905. Herder. Str. 128—130.

[8] Sess. XXII., cap. 1.

[9] Sess. XXII., cap. 2.

[10] Prim. Dr. Jos. Walter, Die heilige Messe, der grösste Schatz der Welt. 7. Aufl. Brixen 1909. Pressvereinsbuchhandlung. Str. 83.

[11] Prim. Walter, o. c., str. 63 nsl.

[12] Prim. Wermelskirchen, o. c., str. 115 nsl.

[13] Prim. W. Wilmers, S. J., Lehrbuch der Religion. IV. Bd., 7. Aufl. Münster i. W. 1912. Aschendorff'sche Buchh. Str. 506.

[14] Prim. Georg Ott, Die ersten Christen ober und unter der Erde oder Zeugnisse für den Glauben, die Hoffnung u. Liebe unserer heiligen Mutter, der Kirche. 3. Aufl. Regensburg etc. 1888. Pustet. Str. 331.

[15] Prim. Wilmers, o. c., str. 504 ter Allioli-Wolf, 1 Kor. 10, pod črto 18—27.

[16] Prim. Wermelskirchen, o. c., str. 118.

[17] Prim. Segneri, Il cristiano instruito. P. I. Regg. XII. n. 1. — Prim. tudi v naslednjem, istotam nn. 2—15.

[18] Prim. Dr. Gr. Pečjak, Katoliški veronauk. II. knjiga. V Ljubljani 1909. Kat. bukvarna. Str. 124.

[19] Prim. Dr. Fr. Ušeničnik, Pastoralno bogoslovje. II. V Ljubljani 1920. Jugoslovanska knjigarna. Str. 212.

[20] Prim. David Mark, Exhorten f. d. studier. Jugend. II. Bd. 2. Aufl. Brixen 1897. A. Weger's Buchh. Str. 383 in 379.

[21] Prim. Ušeničnik, o. c., str. 55.

[22] Prim. Ušeničnik, o. c., str. 45.

[23] Prim. Ušeničnik, o. c., str. 222 nsl.

[24] Prim. Wermelskirchen, o. c., str. 135—136.

[25] Prim. Ušeničnik, o. c., str. 73.

[26] Prim. Anton Lesar, Liturgika. 4. natis. V Ljubljani 1896. Kleinmayr & Bamberg. Str. 13.

[27] Prim. P. Ant. Stonner, S. J., Das Mysterium der hl. Messe. Schönere Zukunft. II. Jahrg. Nr. 23. Str. 455.

[28] Sess. XXII., cap. 5.

[29] Prim. Ušeničnik, o. c., str. 62—63.

[30] Prim. Ušeničnik, o. c., str. 238.

[31] Prim. Stonner, o. c., Schönere Zkft. Nr. 25, str. 500.

[32] Vsi teksti mašnega formularja so navedeni po dr. Gr. Pečjakovem molitveniku: Večno življenje.

[33] Prim. Ušeničnik, o. c., str. 249, 250.

[34] Prim. Ušeničnik, o. c., str. 241.

[35] Prim. Stonner, o. c., Sch. Zkf., str. 501.

[36] Prim. Dr. Benediktus Sauter, O. S. B., Das heilige Messopfer. 3. Aufl. Paderborn 1909. Schöningh. Str. 111.

[37] Prim. Hermann Deutl, Exempelbuch für Predigt, Schule und Haus. 3. Sammlung. Graz 1914. Ulr. Moser's Buchh. Str. 205.

[38] Prim. Lesar, o. c., str. 24.

[39] Ušeničnik, o. c., str. 243.

[40] Prim. Stonner, l. c.

[41] Ušeničnik, o. c., str. 138.

[42] Ušeničnik, o. c., str. 243.

[43] Ušeničnik, o. c., str. 244.

[44] Prim. Lesar, o. c., str. 25.
[45] Ušeničnik, o. c., str. 246.
[46] Prim. Wermelskirchen, o. c., str. 158.
[47] Prim. Stonner, o. c., Schönere Zkft. Nr. 26, str. 522.
[48] Gl. Ušeničnik, o. c., str. 247.
[49] Prim. Ušeničnik, o. c., str. 192—193.
[50] Gl. Sauter, o. c., str. 186.
[51] Ušeničnik, o. c., str. 248.
[52] Lesar, o. c., str. 30.
[53] Prim. Dr. Ign. Klug, Die ewigen Quellen. 1.—6. Tausend. Paderborn 1916. Schöningh. Str. 174—177.
[54] Prim. Stonner, o. c., Schön. Zkft. Nr. 26., str. 523.
[55] Prim. Ušeničnik, o. c., str. 254.
[56] Ušeničnik, o. c., str. 250.
[57] Ušeničnik, o. c., str. 251.
[58] Ušeničnik, o. c., str. 252.
[59] Prim. Lesar, o. c., str. 36.
[60] Ušeničnik, o. c., str. 258.
[61] Ušeničnik, o. c., str. 259.
[62] Ušeničnik, o. c., str. 230.
[63] Prim. Dr. H. Foerster, Der Ruf der Kirche in die Gegenwart. 5.—7. Aufl. Regensburg 1915. Manz. Str. 529—530.
[64] Prim. Ušeničnik, o. c., str. 230—232.
[65] Gl. Ušeničnik, o. c., str. 23—24.

V isti založbi je išlo istega avtorja:

Brez vere. Devet govorov o neveri. (Broš. 6 Din, polplatno 18 Din, platno 30 Din.)

Za resnico. Osemnajst obrambnih govorov. (10 Din, 20 Din, 35 Din.)

O dveh grehih. Trinajst govorov za moralo. (12 Din, 22 Din, 40 Din.)

Začetek in Konec. Petnajst govorov o Življenju našega življenja. (16 Din, 26 Din, 40 Din.)

Velika skrivnost. Sedemnajst govorov o zakonu. (18 Din 28 Din, 45 Din.)

O ljubezni. Dvanajst samaritanskih govorov. (16 Din, 26 Din, 40 Din.)

Kam greš? Sedem govorov o božjih klicih. (10 Din, 20 Din, 33 Din.)

Vstajenje duše. Petindvajset govorov za prerod. (28 Din, 38 Din, 45 Din.)

Mesto na gori. Štirinajst govorov o Cerkvi. (18 Din, 28 Din, 40 Din.)

Zgodbe o človeku. Dvajset govorov za smer življenja. (28 Din, 38 Din, 50 Din.)

Žena s Solncem. Štirinajst govorov o Mariji. (18 Din, 38 Din, 40 Din.)

Božji dnevi. Šestintrideset govorov za življenje s Cerkvijo. (42 Din, 54 Din, 66 Din.)

Večna knjiga. Deset govorov o Sv. Pismu. (16 Din, 26 Din, 40 Din.)

Memento homo. Petnajst govorov o molitvi, delu in misli na smrt. (22 Din, 32 Din, 40 Din.)

Studenci žive vode. Štiriindvajset govorov o svetih zakramentih. (32 Din, 42 Din, 52 Din.)

Odrešenje. Sedem govorov o Jezusovem trpljenju. (12 Din, 22 Din, 32 Din.)